

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA, ROLNICTWA
I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

KSR-41013/05

Nr ewid. 182/2005/P05104/KSR

Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania rolnictwa ekologicznego w Polsce

Warszawa

kwiecień

2006 r.

Misja Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

Wizja Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania rolnictwa ekologicznego w Polsce

**Dyrektor Departamentu Środowiska, Rolnictwa
i Zagospodarowania Przestrzennego**

Tadeusz Bachleda-Curuś

Zatwierdzam:

Jacek Jezierski

**Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli**

Warszawa, dnia 26.04.2006 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-prefiks-22-825 44 81
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

	Strona
Wykaz skrótów i nazw używanych w Informacji	4
1. WPROWADZENIE	5
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI	6
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	6
2.2. Synteza wyników kontroli	6
2.3. Wnioski	9
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	10
3.1. Zarys prawny oraz uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne	10
3.1.1. Zarys prawny	10
3.1.2. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	11
3.2. Istotne ustalenia kontroli	14
3.2.1. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce	14
3.2.2. Działania administracji rządowej na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności metodami ekologicznymi	16
3.2.3. Rozmiar i efektywność pomocy organizacyjnej i finansowej na prowadzenie i rozwój rolnictwa ekologicznego	19
3.2.4. Przestrzeganie warunków prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi oraz wprowadzania produktów rolnictwa ekologicznego do obrotu handlowego	21
3.2.5. Przestrzeganie zasad udzielania płatności rolnośrodowiskowych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	24
3.2.6. Prawdliwość funkcjonowania systemu nadzoru w zakresie rolnictwa ekologicznego	28
4. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI	35
4.1. Przygotowanie kontroli	35
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	36
5. ZAŁĄCZNIKI.....	40
5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów.....	40
5.1.1. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez NIK	40
5.1.2. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez IJHAR-S	41
5.1.3. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez IH	41
5.2. Osoby odpowiedzialne za kontrolowaną działalność.....	41
5.3. Wykaz organów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli funkcjonowania rolnictwa ekologicznego w Polsce	42

Wykaz skrótów i nazw używanych w Informacji

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BP	Biuro Powiatowe ARiMR
EFOiGR	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (ang. The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund EAGGF) (franc. Le Fond Européen d’Orientation et de Garantie Agricole FEOGA)
GMO	organizmy modyfikowane genetycznie (ang. Genetically Modified Organisms)
GIJHAR-S	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
IH	Inspekcja Handlowa
IJHAR-S	Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
KE	Komisja Europejska
Kpa	ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego
KSCh-R	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PISiPAR	Państwowa Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych
PROW	Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich
UE	Unia Europejska
WIJHAR-S	wojewódzki inspektorat jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych
WODR, ODR	wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego, ośrodek doradztwa rolniczego
WPR	Wspólna Polityka Rolna
ZSZiK	Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli
woj.	województwo
biocenoza	populacje wszystkich gatunków zasiedlających dane środowisko = zespół organizmów żywych występujących na danym terenie
dobrostan zwierząt	system utrzymania zwierząt, który zapewnia im najlepsze warunki zdrowotne, fachową opiekę i właściwe warunki bytowania, odrębne dla każdego gatunku, wieku i ich stanu fizjologicznego
ekosystem	zespół organizmów żywych występujących na danym terenie (biocenoza), tworzący wraz ze środowiskiem nieożywionym (biotop) trwały układ o zamkniętym cyklu krążenia materii
populacja	zbiór osobników jednego gatunku żyjących na danym terenie
pula genowa	zbiór wszystkich genów występujących w populacji, warunkujących występowanie i zmienność cech danego gatunku
rolnictwo ekologiczne (inaczej: biologiczne, organiczne lub biodynamiczne)	sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa, oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego, nieprzetworzonych technologicznie. Podstawową zasadą jest odrzucenie w procesie produkcji żywności środków chemii rolnej, weterynaryjnej i spożywczej. Dzięki temu: - chroni się środowisko produkcji rolniczej: gleby, wody, krajobraz – poprzez dążenie do biologicznej samoregulacji w obrębie gospodarowania, rozumianego jako system ekologiczny, - osiąga się wysoką jakość biologiczną produktów rolnych („pierwotna”), nawiązującą do właściwości produktów powstających naturalnie w przyrodzie, bez ingerencji człowieka
różnorodność biologiczna	zmienność wewnątrzgatunkowa (bogactwo puli genowej), zmienność międzygatunkowa (skład gatunkowy biocenoz), zmienność ponadgatunkowa (różnorodność ekosystemów i krajobrazów)
żywność ekologiczna	żywność wyprodukowana metodami ekologicznymi

1. WPROWADZENIE

Temat	Funkcjonowanie rolnictwa ekologicznego w Polsce
Numer	P/05/104/KSR
Uzasadnienie podjęcia kontroli	Kontrola planowa, koordynowana, podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli w związku z sugestią zgłoszoną przez Sejmową Komisję Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Podjęcie decyzji o przeprowadzeniu kontroli uzasadniały następujące przesłanki: - niepodejmowanie dotychczas przez Izbę kontroli w przedstawianym zakresie, - ranga problemów związanych z rolnictwem ekologicznym podnoszonych w licznych interpelacjach, zapytaniach i oświadczeniach poselskich, m. in. problem niewystarczającej pomocy organizacyjnej i finansowej ze strony państwa dla tego rolnictwa oraz zagrożenia wypłat dla gospodarstw ekologicznych za 2004 r. ze środków unijnych określonych w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich, - wyniki analiz częstych publikacji prasowych dotyczących rolnictwa ekologicznego, w tym głównie jakości produkowanej żywności ekologicznej.
Cel kontroli	Celem kontroli było dokonanie oceny działań organów administracji rządowej na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i wdrażania w rolnictwie polskim systemu produkcji żywności metodami ekologicznymi przy wsparciu środkami publicznymi.
Główne zagadnienia objęte tematyką kontroli	Podstawowa tematyka kontroli obejmowała m.in.: działania administracji rządowej na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności metodami ekologicznymi, przestrzeganie warunków prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi oraz prawidłowość funkcjonowania systemu nadzoru w tym zakresie. Badaniami kontrolnymi objęto lata 2003, 2004 i I półrocze 2005 r.

Kontrola NIK objęła działalność 38 jednostek, tj.: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW), Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) i 21 biur powiatowych ARiMR, Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHAR-S), Krajową Stację Chemiczno-Rolniczą i 6 okręgowych stacji ch-r oraz 7 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (WODR) i została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, z uwzględnieniem kryteriów kontroli określonych w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK, tj. kryterium legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Ponadto GIJHAR-S skontrolował 6 jednostek certyfikujących, a wojewódzkie inspektoraty jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (WIJHAR-S) skontrolowały 66 gospodarstw i 28 przetwórni ekologicznych, natomiast Inspekcja Handlowa (IH) skontrolowała 66 jednostek handlu detalicznego, łącznie 166 jednostek. Kontrola w tych jednostkach przeprowadzona została na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o NIK przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Inspekcję Handlową z zastosowaniem kryteriów obowiązujących te Inspekcje.

Czynności kontrolne zostały przeprowadzone w okresie od 26 kwietnia 2005 r. do 27 października 2005 r.

Wykaz podmiotów skontrolowanych stanowi załącznik 5.1. do Informacji.

¹Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937, z późn. zm.

2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia dynamikę wzrostu liczby gospodarstw ekologicznych. W latach 2003-2005 nastąpił ponad 3-krotny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych, 4-krotny wzrost powierzchni upraw oraz 4,5-krotny wzrost liczby przetwórci ekologicznych. Było to m.in. efektem blisko 6-krotnego zwiększenia kwoty środków publicznych, pochodzących głównie z Unii Europejskiej, na dofinansowanie rolnictwa ekologicznego.

W ocenie NIK, rolnictwo ekologiczne nadal nie jest jednak rozwinięte odpowiednio do istniejących bardzo dobrych warunków przyrodniczych i potrzeb społecznych.

Negatywnie natomiast oceniono działania organów administracji rządowej na rzecz rolnictwa ekologicznego, szczególnie w początkowym okresie realizacji Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Funkcjonujący system certyfikacji, nadzoru i kontroli rolnictwa ekologicznego jest wadliwy i nie w pełni skuteczny, o czym świadczy skala ujawnionych podczas kontroli nielegalnych i nierzetelnych działań podmiotów zajmujących się rolnictwem ekologicznym i jego produktami.

2.2. Synteza wyników kontroli

1. W badanym okresie nastąpił wzrost liczby gospodarstw ekologicznych z 2.286 w 2003 r., poprzez 3.760 w 2004 r., do 7.183 w 2005 r., tj. odpowiednio o 64,4% i 91,0%. Liczebność tych gospodarstw w stosunku do ogólnej liczby gospodarstw rolnych w kraju była niska i nie przekroczyła w 2005 r. poziomu 0,5%. W „starych” krajach UE wskaźnik ten osiąga 9,0%. Relatywnie, niewielka była również powierzchnia upraw ekologicznych. W 2003 r. wyniosła 39,9 tys. ha, w 2004 r. – 76,3 tys. ha, a w 2005 r. – 167,7 tys. ha i wzrosła odpowiednio o 91,2% i 119,8%². (str. 14)
2. Zgodnie z przeznaczeniem wykorzystane zostały środki budżetowe na dopłaty do rolnictwa ekologicznego, które w 2003 r. wyniosły 7.082 tys. zł, z tego na dopłaty do powierzchni 5.927 tys. zł i do kosztów kontroli realizowanych przez jednostki certyfikujące 1.155 tys. zł. W 2004 r. wydatki na ten cel wyniosły 7.029 tys. zł, z tego do kosztów kontroli 2.813 tys. zł, a pozostałe 4.216 tys. zł – na dofinansowanie prac badawczych w zakresie rolnictwa ekologicznego. W ustawie budżetowej na 2005 r. przewidziano na rolnictwo ekologiczne kwotę 6.025 tys. zł. (str. 19)
3. Od dnia akcesji, rolnictwo ekologiczne w Polsce wspomagane jest również z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR), w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). W 2004 r. pozytywnie rozpatrzono 3.509 wniosków na łączną kwotę 33.921 tys. zł, z tego z EFOiGR – 27.137 tys. zł (80%) i ze środków krajowych – 6.784 tys. zł (20%)³. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie była przygotowana do realizacji wypłat z tytułu płatności rolnośrodowiskowych - pakiet „rolnictwo ekologiczne” w wyznaczonym okresie, tj. od 31 października do 30 listopada 2004 r., gdyż nie posiadała wymaganej

² Według danych GIJHAR-S, na dzień 31 grudnia 2005 r., liczba gospodarstw ekologicznych wynosiła 7.183, a powierzchnia upraw ekologicznych – 167.739 ha.

³ Proporcje te były zgodne z art. 47b Rozporządzenia KE Nr 1257/99.

w tym zakresie akredytacji jako agencja płatnicza. Płatności te zostały zrealizowane w drugim wyznaczonym terminie, tj. do końca lutego 2005 r. (str. 16, 19-20)

4. Stosowane w początkowym okresie przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa procedury dotyczące płatności rolnośrodowiskowych – pakiet „rolnictwo ekologiczne” były niespójne z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawę dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich⁴. Powodowało to trudności interpretacyjne w sposobie naliczania tych płatności. (str. 24)
5. Spośród 545 zbadanych wniosków i związanych z nimi decyzji administracyjnych, dotyczących płatności rolnośrodowiskowych – pakiet „rolnictwo ekologiczne” za 2004 r., tj. 42,7% ogólnej liczby złożonych w kontrolowanych biurach powiatowych ARiMR wniosków i wydanych decyzji, w 217 wnioskach (39,8%), w 15 (71,4%) kontrolowanych biurach, deklarowane powierzchnie upraw ekologicznych były niezgodne z powierzchniami tych samych upraw, wykazanych w zestawieniach sporządzonych przez jednostki certyfikujące, natomiast w 103 decyzjach (18,9%), w 10 (47,6%) kontrolowanych biurach, nie podano wszystkich danych wymaganych przepisami art. 107 Kpa⁵ i procedurami ARiMR. (str. 26)
6. Kontrola ujawniła rażące nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu certyfikacji, nadzoru i kontroli rolnictwa ekologicznego. I tak:
 - Na początku 2005 r. jednostki certyfikujące, bez wymaganego upoważnienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wydały 11 certyfikatów oraz 1.897 zaświadczeń o objęciu gospodarstw ekologicznych planem kontroli. Zgodnie z dyspozycją Ministra RiRW z dnia 4 lipca 2005 r. dokumenty te uznano za nieważne. W rezultacie beneficjenci, ubiegając się o przyznanie płatności rolnośrodowiskowych, posługiwali się w biurach powiatowych ARiMR unieważnionymi certyfikatami i zaświadczeniami. (str. 28)
 - Jednostki certyfikujące wydawały gospodarstwom ekologicznym stosowne certyfikaty z opóźnieniem, dopiero po przeprowadzeniu kontroli większej ilości gospodarstw, nawet po kilku miesiącach. Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że dynamiczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych nie spowodował zwiększenia liczby jednostek certyfikujących. (str. 21)
 - Jednostki certyfikujące powierzały przeprowadzanie kontroli gospodarstw ekologicznych pracownikom wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (WODR). Zgodnie z art. 4 ust. 4 pkt 4 lit. e i f ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego⁶, zadaniem ośrodka jest m.in. wykonywanie odpłatnych usług w zakresie sporządzania planów rolnośrodowiskowych i planów przestawienia gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi lub planów produkcji w gospodarstwach ekologicznych. Łączenie przez pracowników WODR wykonywania ww. planów z kontrolowaniem ich realizacji – w ocenie NIK – mogło mieć wpływ na jakość tych kontroli ze względu na konflikt interesów, będący jednym z mechanizmów korupcyjnych. (str.13, 18)

⁴ Dz.U. Nr 174, poz. 1809 z późn. zm.

⁵ Tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.

⁶ Dz.U. Nr 251, poz. 2507

- Prowadzony w trybie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym⁷ nadzór Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHAR-S) nad działalnością jednostek certyfikujących był utrudniony, a przez to – mało skuteczny. Wojewódzki inspektorat jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (WIJHAR-S), do którego producent prowadzący działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego ma obowiązek zgłoszenia tego faktu, może działać na obszarze danego województwa. Natomiast jednostka certyfikująca może prowadzić działalność na terenie całego kraju, a producent może dokonać swobodnego wyboru jednostki certyfikującej. (str. 30 i 32)
 - Około 40% gospodarstw i 79% przetwórci, spośród odpowiednio 66 i 28 objętych badaniami, nie przestrzegało zasad prowadzenia produkcji ekologicznej. (str. 21-22)
7. Spośród 624 badanych partii produktów żywnościowych, których oznakowanie wskazywało na pochodzenie z gospodarstw ekologicznych, zakwestionowano 340 partii towarów (55,0%), z których: 266 partii (42,6%) było nieodpowiednio oznakowanych, 70 partii (11,2%) było oznakowanych etykietami wprowadzającymi w błąd, że są produktami rolnictwa ekologicznego, a faktycznie pochodziły z upraw prowadzonych metodami konwencjonalnymi, 7 partii (1,3%) miało wady jakościowe. Poza tym w 25 placówkach handlowych (37,9% skontrolowanych) brak było właściwej informacji o cenach, w 10 placówkach (15,2%) personel mający kontakt ze sprzedawaną żywnością nie posiadał badań lekarskich, 7 placówek (10,6%) nie posiadało stosownej decyzji organu nadzoru sanitarnego, 2 placówki nie zgłosiły prowadzonej działalności do rejestru działalności gospodarczej. (str. 24)
8. W Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej nie wdrożono w pełni programów informatycznych, wspomagających realizację zadań rolnictwa ekologicznego i obsługę płatności rolnośrodowiskowych. (str. 28)
9. W 5 spośród 7 skontrolowanych wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego nie uporządkowano spraw związanych z wewnętrzną organizacją i szkoleniami, niezbędnych do prawidłowej realizacji zadań ustawowych, pomimo upływu kilku miesięcy od wejścia w życie ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego. (str. 16)
10. Wyniki kontroli w wymiarze finansowym wyniosły 2.049.145,85 zł, w tym:
- Korzyści finansowe – 789.166,62 zł,
 - Inne nieprawidłowości – 1.259.979,23 zł.
- W kontrolach przeprowadzonych przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Inspekcję Handlową wykazano efekty finansowe w kwocie 5.450,00 zł, z tytułu nałożonych kar grzywny. (str. 19, 26-27, 33-34)

⁷ Dz.U. Nr 93, poz. 898

2.3. Wnioski

Wyniki kontroli wskazują, że niezależnie od pełnej realizacji wniosków pokontrolnych sformułowanych pod adresem skontrolowanych jednostek w wystąpieniach pokontrolnych, niezbędne jest również podjęcie działań przez:

A. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

1. Rozważenia powierzenia organom państwowym zadań w zakresie przeprowadzania kontroli oraz wydawania i cofania certyfikatów zgodności dla gospodarstw i przetwórci ekologicznych.
2. Doprowadzenia do ujednolicenia zapisów dotyczących sposobu naliczania płatności rolnośrodowiskowych w zakresie pakietu „rolnictwo ekologiczne”, zawartych w procedurach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawę dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 174, poz. 1809, z późn. zm.).

B. Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa:

1. Wzmocnienia nadzoru nad obsługą wniosków rolnośrodowiskowych.
2. Wprowadzenia do planów kontroli ARiMR problematyki realizacji przez biura powiatowe płatności rolnośrodowiskowych na rolnictwo ekologiczne.

C. Dyrektorów wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego:

1. Podjęcia działań zapobiegających zatrudnianiu pracowników WODR w jednostkach certyfikujących.
2. Poprawy stanu wyszkolenia pracowników WODR w zakresie rolnictwa ekologicznego.

3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

3.1. Zarys prawny oraz uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne

3.1.1. Zarys prawny

3.1.1.1. Prowadzenie rolnictwa ekologicznego w badanym okresie regulowały przepisy dwóch ustaw o rolnictwie ekologicznym: z dnia 16 marca 2001 r.⁸, która weszła w życie 3 listopada 2001 r. i obowiązywała do 30 kwietnia 2004 r. oraz z dnia 20 kwietnia 2004 r., obowiązująca od 1 maja 2004 r. Wymienione ustawy dostosowują polskie przepisy w dziedzinie rolnictwa ekologicznego do wymogów prawa wspólnotowego, określonych m.in. w rozporządzeniu Rady nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych⁹.

3.1.1.2. Zadania związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu¹⁰ wykonywane są przez podległą ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa Krajową Stację Chemiczno-Rolniczą, zwaną dalej „Stacją” lub „KSCh-R” i podległe jej Okręgowe Stacje Ch-R, zwane dalej „OSCh-R”.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w rozporządzeniach w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa z dnia 22 maja 2002 r. oraz z 15 kwietnia 2004 r. nałożył na Stację określone zadania związane z wypłatami dotacji dla gospodarstw ekologicznych.

3.1.1.3. Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady działania Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) jest ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa¹¹.

Agencja została zobowiązana do utworzenia krajowego systemu gospodarstw i zwierząt gospodarskich. Zasady zakładania i prowadzenia, zakres oraz przeznaczenie krajowego systemu ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich określa ustawa z dnia 25 lipca 2001 r. o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw¹².

3.1.1.4. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej¹³, zadania związane z udzielaniem pomocy finansowej w zakresie wspierania rozwoju obszarów wiejskich, zwanej dalej "pomocą", realizuje agencja płatnicza akredytowana na podstawie przepisów o uruchamianiu środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, wskazana w planie. Wydane na podstawie tej ustawy przepisy określające m.in. warunki i tryb udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych określone zostały w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych

⁸ Dz.U. Nr 38, poz. 452, z późn. zm.

⁹ Dz.Urz. WE L 198, 22.07.1991 r., z późn. zm.

¹⁰ Dz.U. Nr 89, poz. 991, z późn. zm.

¹¹ Tekst jedn. w Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 264 z późn. zm.

¹² Dz.U. z 2001 r. Nr 125, poz. 1363; ustawa utraciła moc z dniem 7 lutego 2004 r.

¹³ Dz.U. Nr 229, poz. 2273, z późn. zm.

i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich¹⁴. Zgodnie z §19 ww. rozporządzenia, płatności rolnośrodowiskowe w ramach realizacji pakietu „rolnictwo ekologiczne” powinny być realizowane od dnia 31 października 2004 r. do dnia 30 listopada 2004 r.

Minister Finansów rozporządzeniem z dnia 27 kwietnia 2004 r.¹⁵ ustanowił agencją płatniczą Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, której udzielił akredytacji warunkowej (§ 1) na okres do dnia 30 kwietnia 2005 r. (§ 3), a następnie do dnia 31 grudnia 2005 r. Jednak akredytacja warunkowa w zakresie obsługi pakietu rolnictwa ekologicznego w ramach mechanizmu wspierania przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt, w odniesieniu do wniosków przyjętych przez Agencję w okresie od dnia 1 września 2004 r. do dnia 1 października 2004 r. (§ 2), udzielona została dopiero od dnia 28 stycznia 2005 r. Nastąpiło to w wyniku zmiany przywołanego wyżej rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 r., wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 25 stycznia 2005 r.¹⁶ przez dodanie w nim § 1 pkt 1 lit. b tiret drugi.

3.1.1.5. Podstawowym aktem prawnym regulującym sprawę jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz organizację i zasady działania Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych jest ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych¹⁷.

3.1.1.6. Organizację, zadania i zasady działania jednostek doradztwa rolniczego, w tym wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, określa ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego¹⁸, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.

3.1.2. Charakterystyka uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

3.1.2.1. Rolnictwo ekologiczne, czyli system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa, nie zostało dotychczas w Polsce rozwinięte, mimo istniejących ku temu bardzo dobrych warunków przyrodniczych i społecznych¹⁹.

Przeważający udział gospodarstw rolnych w Polsce prowadzi produkcję wielokierunkową. Wiele z nich, przy pomocy niewielkich nakładów organizacyjnych i finansowych, może rozpocząć produkcję żywności metodami ekologicznymi.

¹⁴Dz.U. Nr 174, poz. 1809, z późn. zm.

¹⁵Dz.U. Nr. 101, poz.1030, z późn. zm.

¹⁶Dz. U. Nr 16, poz. 135

¹⁷Tekst jedn. w Dz.U. z 2005 r. Nr 187, poz. 1577

¹⁸Dz.U. Nr 251, poz. 2507

¹⁹W Polsce rolnictwo ekologiczne miało swój początek jeszcze w czasach przedwojennych. Od roku 1930 metodą biodynamiczną prowadził swój 1.760 hektarowy majątek w Szelejewie, koło Gostynia, hrabia Stanisław Karłowicz, senator II Rzeczypospolitej. Aktywnie propagował tę metodę gospodarowania, wydał kilka broszur instruktażowych, organizował szkolenia w swoim majątku. Był on też współzałożycielem *Towarzystwa Krzewienia Zasad Życia i Gospodarki Zgodnie z Przyrodą*, którego organem było czasopismo *Biologia i Życie*. Po wojnie rolnictwo ekologiczne poszło w zapomnienie. Ponownie zaczęto do niego wracać w latach 80. Pierwszy kurs rolnictwa biodynamicznego zorganizowano w Warszawie w roku 1984. We wrześniu 1989 r. zostało zarejestrowane pierwsze w kraju Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „EKOLAND” w Przysieku k/Torunia, które już w 1990 r. przeprowadziło pierwszą inspekcję w gospodarstwach rolnych i nadało 27 atestów potwierdzających przestawienie się gospodarstw rolnych na produkcję metodami ekologicznymi.

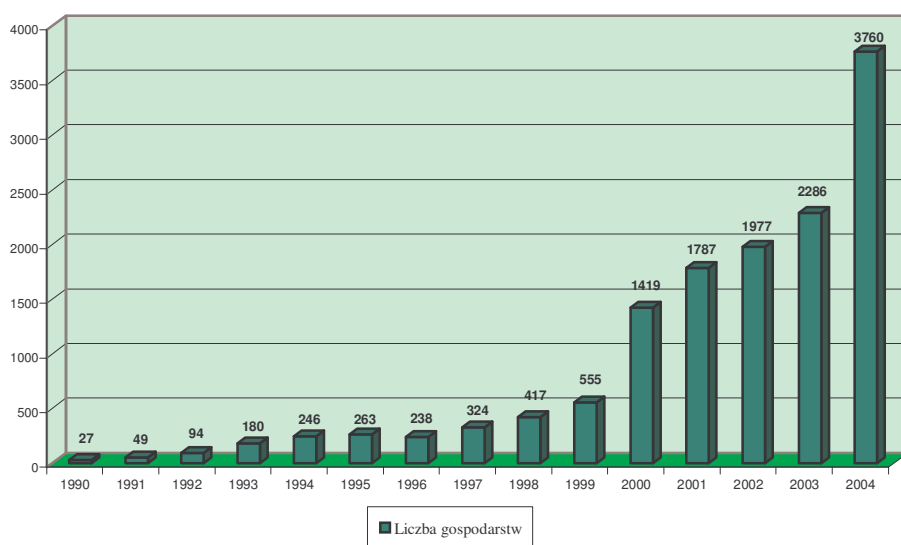
Wymagają one wprowadzić większego nakładu pracy, ale zapewniają znaczną samowystarczalność paszowo-nawozową.

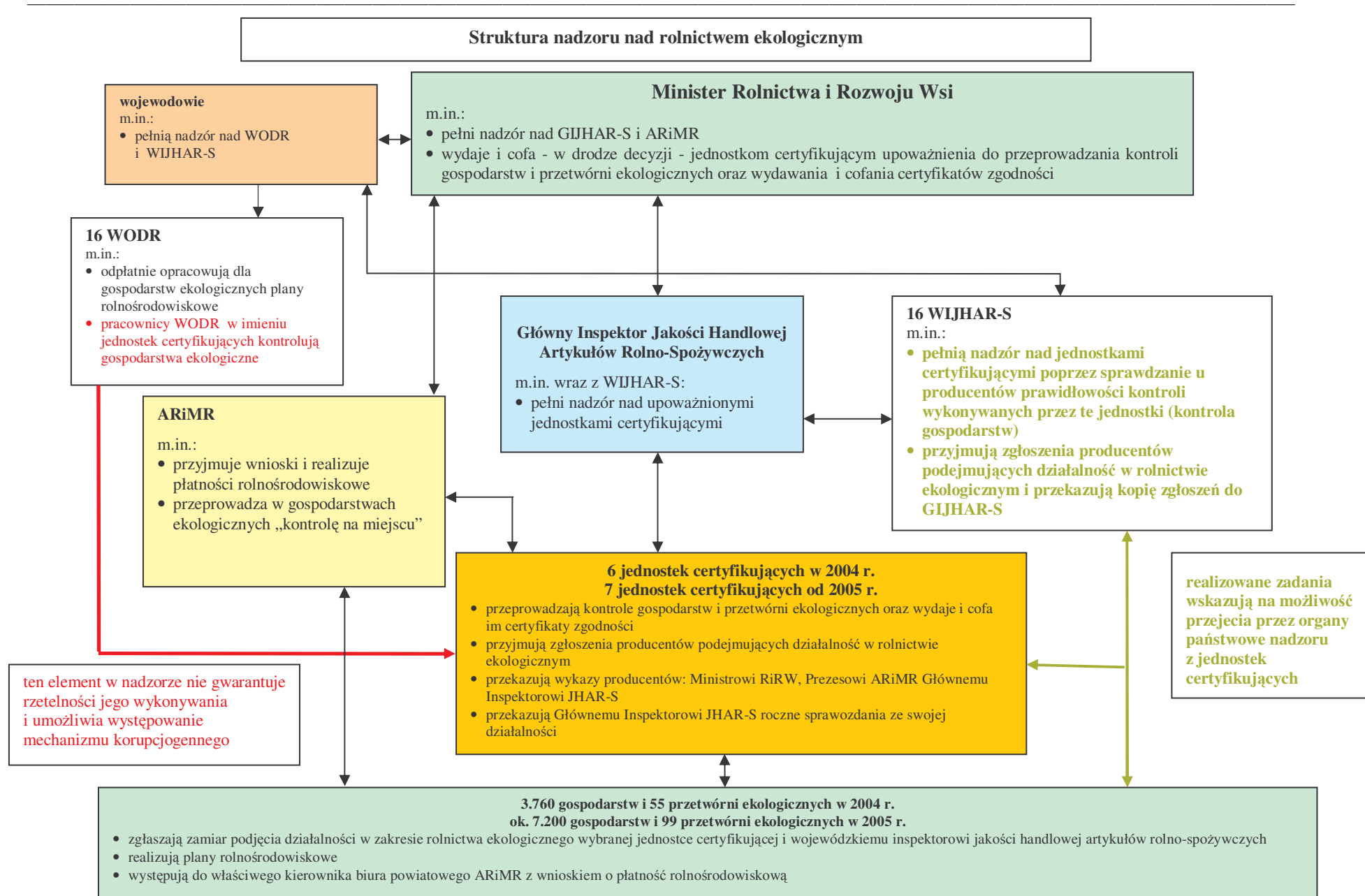
W gospodarstwach ekologicznych nie stosuje się nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin. Podstawą nawożenia ziemi jest obornik pochodzący z własnego gospodarstwa. Każdy rolnik, który chce produkować zdrową żywność, musi poddać swoją produkcję kontroli i posiadać certyfikat potwierdzający jej ekologiczny charakter. Kontrole te wykonywane są przez jednostki certyfikujące od początku przedstawiania gospodarstwa na produkcję ekologiczną i są one odpłatne.

Jedną z przyczyn stosunkowo wolnego rozwoju rolnictwa ekologicznego był fakt, że do 1998 r. nie istniał praktycznie system wsparcia finansowego dla tego typu działalności. W 1998 r. po raz pierwszy wprowadzono dotacje do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych. Dotacja ta udzielana była jednostkom kontrolnym. W roku 1999 wprowadzono również dotację do powierzchni upraw ekologicznych. Beneficjentami tego wsparcia byli rolnicy prowadzący ekologiczne gospodarstwa rolne, w tym także rolnicy przestawiający gospodarstwa konwencjonalne na ekologiczne. Dopiero od tego czasu notuje się stały wzrost liczby gospodarstw ekologicznych. Jednak w dalszym ciągu gospodarstwa ekologiczne stanowiły niewielką część ogólnej liczby gospodarstw rolnych: w 2003 r. zaledwie 0,11%, a w 2004 r. 0,22%, podczas gdy w innych krajach UE udział ten jest znacznie wyższy. Przykładowo, spośród krajów dawnej „Piętnastki”, najwyższy udział gospodarstw ekologicznych w ogólnej liczbie gospodarstw w 2003 r. odnotowano w Austrii, Finlandii i Danii, odpowiednio 9,2%, 6,8% i 5,9%. Najwyższy udział powierzchni upraw ekologicznych w ogólnej powierzchni użytków rolnych wykazywała Austria, Włochy i Finlandia, odpowiednio 11,6%, 8,0% i 7,0%.

Niewiele jest także w Polsce firm zajmujących się przetwórstwem ekologicznej żywności. Według danych GIJHAR-S, w 2002 r. działało 16 certyfikowanych przetwórni ekologicznych. Ich liczba w 2003 r. wzrosła do 22. Niewielka jest także liczba sklepów specjalistycznych z żywnością ekologiczną - szacuje się że, na terenie kraju jest ich około 100.

Liczbę gospodarstw ekologicznych ogółem, tj. posiadających certyfikat i przedstawiających się na produkcję ekologiczną, w poszczególnych latach od 1990 r. do 2004 r., według danych GIJHAR-S, przedstawia poniższy wykres:

3.2. Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce

Według analizowanych w trakcie kontroli danych MRiRW, ARiMR, KSCh-R i GIJHAR-S, w latach 2003 i 2004 nastąpił wzrost liczby gospodarstw ekologicznych z 2.286 do 3.760, tj. o 64,4%, z tym że liczba gospodarstw posiadających certyfikat zgodności na prowadzenie produkcji rolnej metodami ekologicznymi wzrosła w tym czasie z 1.287 do 1.683, tj. o 30,8%, zaś liczba gospodarstw przedstawiających się na produkcję ekologiczną wzrosła z 999 do 2.077, tj. o 107,9%.

Kontynuacja dofinansowania rolnictwa ekologicznego w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w 2005 r. wywołała wzrost zainteresowania rolników przedstawianiem gospodarstw rolnych na produkcję metodami ekologicznymi. Według wstępnych danych ARiMR w I półroczu 2005 r. biura powiatowe przyjęły 7.019 wniosków, obejmujących kwotę 86.708.355,30 zł i powierzchnię 161.162,73 ha²⁰, w tym 3.426 wniosków będących kontynuacją wniosków złożonych w roku poprzednim obejmujących kwotę 38.633823,98 zł i powierzchnię 73.152,37 ha oraz 3.593 wnioski złożone po raz pierwszy, obejmujące kwotę 48.074.531,32 zł i powierzchnię 88.010,36 ha. Najwięcej nowych wniosków złożono w województwie małopolskim 529 (14,7%), podkarpackim 427 (11,9%), lubelskim 390 (10,9%) i mazowieckim 387 (10,8%). Najmniej nowych wniosków złożono w województwach opolskim 15 (0,42%) i śląskim 58 (1,6%). Ogólne zmiany w rolnictwie ekologicznym w latach 2003-2005 przedstawia poniższe zestawienie:

Zmiany w rolnictwie ekologicznym					
2003 r.	2004 r.	2005 r.	2:1	3:2	3:1
			%	%	%
1	2	3	4	5	6
2.286 gospodarstw	3.760 gospodarstw	7.183 gospodarstw	164,4	191,0	314,2
22 przetwórnice	55 przetwórni	99 przetwórni	250,0	180,0	450,0
39,9 tys. ha	76,3 tys. ha	167,7 tys. ha	191,2	219,8	420,3

Pomimo wysokiej dynamiki wzrostu, gospodarstwa ekologiczne w stosunku do ogólnej liczby gospodarstw rolnych objętych przez ARiMR systemem płatności obszarowych (1.647.278 gospodarstw) stanowiły na koniec 2003 r. i 2004 r. zaledwie 0,11% i 0,22 %. Na koniec 2005 r. wskaźnik ten wzrósł do 0,44%.

W 2004 r. najwięcej gospodarstw ekologicznych z certyfikatem i przedstawiających się na produkcję ekologiczną łącznie działało w województwach: małopolskim (697), świętokrzyskim (547), mazowieckim (434), podkarpackim (430) i lubelskim (393). Najmniej tych gospodarstw było w województwach: opolskim (26), śląskim (47), lubuskim (68), wielkopolskim (70) i łódzkim (72).

W latach 2003 i 2004, spośród 2.286 i 3.760 gospodarstw ekologicznych (z certyfikatem i w trakcie przedstawiania) odpowiednio 1.232 i 1.661 gospodarstw, tj. ok. 53,9% i 44,2%, posiadało powierzchnię do 10 ha, gospodarstwa większe, o powierzchni powyżej 50 ha - w liczbie 199 i 422, stanowiły 8,7 % i 11,2%.

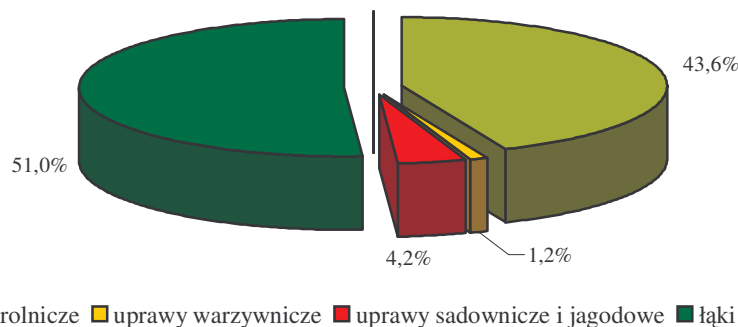
²⁰ patrz przypis 2

Niewielka była ogólna powierzchnia upraw ekologicznych. W 2003 r. w gospodarstwach z certyfikatem i w trakcie przestawiania stanowiła ona ogółem 39.878 ha, a w 2004 r. 76.252 ha, tj. wzrosła o 91,1%. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Łąki i pastwiska	Uprawy rolnicze	Uprawy sadownicze i jagodowe	Uprawy warzywne	Razem
ha					
Ogółem 2003 r.	15.683	21.741	1.735	719	39.878
gosp. z certyfikatem	6.117	14.139	1.197	549	22.002
gosp. w 1 roku przestawiania	3.873	3.073	210	85	7.241
gosp. w 2 roku przestawiania	5.693	4.529	328	85	10.635
Ogółem 2004 r.	38.861	33.358	3.203	830	76.252
gosp. z certyfikatem	15.901	15.910	1.553	487	33.851
gosp. w 1 roku przestawiania	17.629	13.397	1.278	273	32.577
gosp. w 2 roku przestawiania	5.331	4.051	372	70	9.824

Największą powierzchnię w 2004 r. zajmowały łąki i pastwiska - 38.861 ha oraz uprawy rolnicze - 33.358 ha, najmniejszą - uprawy warzywne - 830 ha.

Procentowy udział poszczególnych rodzajów upraw w 2004 r. przedstawia poniższy wykres:

3.2.1.2. W MRiRW posługiwano się niezgodnioną dokumentacją dotyczącą stanu liczbowego gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat w 2004 r. Raport MRiRW pt. „Rolnictwo ekologiczne w Polsce w 2004 r.” wykazywał 1.683 gospodarstwa, natomiast zestawienia z jednostek certyfikujących według stanu na dzień 10 czerwca 2004 r. wykazywały łącznie 1.656 gospodarstw. Rozbieżność ta spowodowana była nieuwzględnieniem przez jednostkę certyfikującą EKOGRANICJA PTRE Sp. z o.o. w Lublinie 27 gospodarstw posiadających certyfikat zgodności, spośród których 19 gospodarstwom zawiesiła certyfikaty a 8 gospodarstwom nie wydała certyfikatów z powodu nieuiszczenia opłaty za przeprowadzenie kontroli. W ocenie NIK, posługiwanie się w MRiRW nie uzgodnioną i wykazującą rozbieżności ewidencją gospodarstw ekologicznych, było nierzetelne. Ponadto MRiRW do dnia kontroli nie wyegzekwowało od jednostek certyfikujących wykonania obowiązku określonego w art. 9 ust. 1 pkt ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym nadesłania wykazu nadzorowanych gospodarstw ekologicznych według stanu na 31 grudnia 2004 r.

3.2.2. Działania administracji rządowej na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji żywności metodami ekologicznymi

3.2.2.1. W Polsce od 2004 r. realizowany jest „Krajowy Program Rolnośrodowiskowy”, zwany dalej „Programem”²¹. Program jest obowiązkowym instrumentem Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Według danych ARiMR na realizację PROW w latach 2004 – 2006 przeznaczone są środki krajowe i unijne w łącznej kwocie ponad 3,5 mld euro, w tym na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt 218,9 mln euro (w tym wkład UE 175,0 mln euro).

Beneficjenci Programu mogą korzystać z 7 tzw. pakietów rolnośrodowiskowych, które dzielą się na 40 różnych wariantów i opcji. Jednym z tych pakietów jest pakiet „rolnictwo ekologiczne” (Kod: SO2), zawierający 8 wariantów. Udział gospodarstwa rolnego w Programie jest dobrowolny, a jego realizacja w gospodarstwie trwa przez okres pięciu lat, z możliwością wydłużenia o dalsze pięć lat.

3.2.2.2. W badanym okresie aktywne było współdziałanie MRiRW z GIJHAR-S w zakresie przygotowania projektu ustawy o rolnictwie ekologicznym dostosowującej polski stan prawny do uregulowań obowiązujących w Unii Europejskiej, uchwalonej przez Sejm RP w dniu 20 kwietnia 2004 r. Ministerstwo RiRW brało także aktywny udział w opracowaniu projektu ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, uchwalonej przez Sejm RP w dniu 22 października 2004 r.

Pomimo upływu kilku miesięcy od czasu wejścia w życie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, do czasu kontroli nie wszystkie kontrolowane WODR uprządkowały w całości sprawy organizacyjne niezbędne do prawidłowej realizacji nowych zadań ustawowych. W 5 WODR, spośród 7 kontrolowanych, tj. w Lubelskim, Świętokrzyskim, Zachodniopomorskim, Warmińsko-Mazurskim i Mazowieckim, stwierdzono w szczególności niewdrożenie regulaminu organizacyjnego, nieobsadzenie stanowisk specjalistycznych oraz niezakończenie inwentaryzacji majątku.

3.2.2.3. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie była przygotowana do realizacji wypłat z tytułu płatności rolnośrodowiskowych w zakresie pakietu „rolnictwo ekologiczne” w okresie od dnia 31 października do dnia 30 listopada 2004 r., tj. w okresie ustalonym w § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich, zwanego dalej „rozporządzeniem RM z 20 lipca 2004 r.”, gdyż nie miała wówczas wymaganej akredytacji jako agencja płatnicza. Wskutek tego, w ww. okresie, żadne biuro powiatowe ARiMR nie wypłaciło środków w ramach płatności rolnośrodowiskowych.

- *Według oceny dokonanej w grudniu 2004 r. przez firmę audytorską KPMG Audyt Sp. z o.o., Agencja w dalszym ciągu nie była przygotowana do uzyskania akredytacji do*

²¹Założeniem Programu jest ochrona bioróżnorodności, podnoszenie świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej, a przede wszystkim produkcja zdrowej ekologicznej żywności w powiązaniu z ochroną środowiska i przyrody w gospodarstwie rolnym poprzez zastosowanie metod produkcji, które wykraczają poza zwykłą praktykę rolniczą. Program ten różni się od innych programów pomocowych tym, że do jego realizacji nie jest potrzebny udział własny rolnika. W Programie mogą uczestniczyć producenci rolni, tj. osoby fizyczne, prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, którzy prowadzą działalność rolniczą w swoim gospodarstwie na powierzchni co najmniej 1 hektara użytków rolnych.

obsługi wniosków rolnośrodowiskowych składanych w 2005 r. W trybie pilnym należało jeszcze wdrożyć aplikację docelową uwzględniającą systemową i kompleksową kontrolę administracyjną i krzyżową ze wszystkimi mechanizmami pomocowymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, stworzyć zasady monitorowania oraz kontrolowania zmian dokonanych w aplikacji informatycznej przez pracowników obsługujących pakiet rolnictwo ekologiczne, stworzyć zasady weryfikacji list płatności, przygotować nowe zestawy procedur kontroli na miejscu, przeprowadzić kompleksowe szkolenia pracowników biur powiatowych ARiMR w zakresie obsługi wniosków o płatności rolnośrodowiskowe oraz przekazać do tych biur dane dotyczące gospodarstw ekologicznych otrzymane z jednostek certyfikujących. Działania te do czasu kontroli nie zostały zakończone.

Rada Ministrów rozporządzeniem z dnia 18 stycznia 2005 r.²² termin tych wypłat przedłużyła do 28 lutego 2005 r. Akredytację warunkową do obsługi pakietu rolnictwo ekologiczne Agencja uzyskała z dniem 28 stycznia 2005 r., na okres do dnia 30 kwietnia 2005 r., a następnie do dnia 31 grudnia 2005 r.²³

3.2.2.4. Kontrolowane WODR prowadziły w badanym okresie szeroką działalność szkoleniową, z uwzględnieniem zagadnień związanych z rolnictwem ekologicznym. W latach 2003, 2004 i I półroczu 2005 r. przeprowadziły one łącznie 2.420 szkoleń, w których uczestniczyło ok. 33 tys. osób. Mimo to, szkoleniem tym nie objęto jeszcze wszystkich rolników oraz pracowników WODR zajmujących się rolnictwem ekologicznym. Nie przestrzegano także niektórych procedur szkolenia. Na przykład:

- *szkoleniami w zakresie realizacji programów rolnośrodowiskowych nie objęto jeszcze części rolników z terenu działania 11 BP (52,3% kontrolowanych), w tym m. in. z terenu BP w Limanowej, Gorlicach, Nowym Sączu i Makowie Mazowieckim, gdzie notowano stosunkowo największą liczbę gospodarstw ekologicznych w kraju oraz wzrost liczby rolników zainteresowanych tymi szkoleniami okresie,*
- *w Lubelskim ODR w 7 spośród 21 działających powiatowych zespołów doradztwa rolniczego (w Hrubieszowie, Krasnymstawie, Kraśniku, Lubartowie, Łukowie, Puławach i Zamościu) do końca I półrocza 2005 r. żaden pracownik nie miał certyfikatu lub zaświadczenia o ukończeniu szkolenia dla doradców rolnośrodowiskowych, co wynikało m. in. z harmonogramu tych szkoleń organizowanych przez MRiRW dla poszczególnych ODR. W związku z powyższym, do opracowania w tym czasie 1.823 planów rolnośrodowiskowych oraz wniosków o płatność rolnośrodowiskową zostali włączeni również pracownicy, którzy nie posiadali wymaganego certyfikatu,*

²²Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. Nr 22, poz. 179).

²³Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie ustanowienia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa agencją płatniczą, której udziela się warunkowej akredytacji (Dz.U. Nr 101, poz. 1030, z późn. zm.).

Na podstawie rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa agencją płatniczą (Dz.U. Nr 257, poz. 2157), ARiMR uzyskała z dniem 1 stycznia 2006 r. akredytację bezwarunkową, dającą zdolność do zarządzania, kontroli i realizacji płatności z krajowego i unijnego budżetu w ramach wszystkich obsługiwanych przez nią programów.

- w Zachodniopomorskim ODR w I półroczu 2005 r. przeprowadzono 3 szkolenia, spośród 4 zaplanowanych na II kwartał 2005 r., przed zatwierdzeniem programów szkoleń przez dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Oprócz tego Ośrodek, jako organizator szkolenia, nie przekazał dyrektorowi Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie informacji o przebiegu szkoleń. Było to niezgodne z § 2 i § 7 ust. 4 pkt 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie szkoleń dla podmiotów, których dotyczą działania objęte planem rozwoju obszarów wiejskich, oraz doradzania tym podmiotom²⁴. Ponadto nierzetelnie prowadzono rejestr szkoleń, w którym nie ujęto zaświadczeń o ukończeniu szkoleń w ramach PROW oraz danych dotyczących 4 szkoleń przeprowadzonych w II kwartale 2005 r. dla 51 uczestników.

3.2.2.5. Zdaniem NIK, niewłaściwe było powierzanie przez jednostki certyfikujące przeprowadzania kontroli gospodarstw ekologicznych pracownikom wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, które zgodnie z ustawą z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego²⁵, wykonują m. in. odpłatnie usługi w zakresie sporządzania planów rolnośrodowiskowych i planów przedstawiania gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi lub planów produkcji w gospodarstwach ekologicznych. Według ustaleń kontroli IJHAR-S dotyczyło to zatrudnienia przez 3 jednostki certyfikujące 18 pracowników z 8 WODR, tj.:

- Jednostka Certyfikacji Produkcji Ekologicznej PNG Spółka z o.o. w Zajączkowie zatrudniała 12 pracowników z 4 WODR: Świętokrzyskiego – 6 pracowników, Podkarpackiego - 4 pracowników oraz Dolnośląskiego i Opolskiego - po 1 pracowniku,
- Centralny Ośrodek Badań i Certyfikacji Opakowań COBICO Spółka z o.o. w Krakowie zatrudniał 3 pracowników Małopolskiego ODR,
- EKO GWARANCJA PTRE Spółka z o.o. w Lublinie zatrudniała po 1 pracowniku z 3 WODR: Świętokrzyskiego, Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego.

Pozostałe 3 jednostki certyfikujące stwierdziły, że nie prowadzą ewidencji zatrudnienia u siebie pracowników WODR. W ocenie NIK, łączenie wykonywania przez ww. pracowników WODR doradztwa dla gospodarstw ekologicznych z kontrolowaniem tych gospodarstw w imieniu i na rzecz jednostek certyfikujących mogło powodować nierzetelność przeprowadzanych kontroli i stwarzać zachowania korupcjogenne²⁶.

3.2.2.6. NIK pozytywnie ocenia działania powołanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 28 lutego 2003 r. Rady Rolnictwa Ekologicznego, będącej organem pomocniczym Ministra, która funkcjonowała do 1 marca 2005 r. Przykładem efektywnego działania tej Rady na rzecz rolnictwa ekologicznego było doprowadzenie do ujawnienia nielegalnej działalności prowadzonej przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC) Oddział w Pile w zakresie wydawania certyfikatów na stosowanie nawozów w rolnictwie ekologicznym.

²⁴ Dz. U. Nr 13, poz. 100

²⁵ Dz. U. Nr 251, poz. 2507

²⁶ Art. 2. Cywilnoprawna konwencja o korupcji (Dz.U. z 2004 r. Nr 244, poz. 2443). Korupcja oznacza żądanie, proponowanie, wręczenie lub przyjmowanie, bezpośrednio lub pośrednio, łapówki lub jakiegokolwiek innej nienależnej korzyści lub jej obietnicy, która wypacza prawidłowe wykonywanie jakiegokolwiek obowiązku lub zachowanie wymagane od osoby otrzymującej łapówkę, nienależną korzyść lub obietnicę.

3.2.3. Rozmiar i efektywność pomocy organizacyjnej i finansowej na prowadzenie i rozwój rolnictwa ekologicznego

3.2.3.1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w 2003 r., zgodnie z obowiązującymi przepisami regulującymi dotowanie rolnictwa ekologicznego z budżetu państwa²⁷, przekazało okręgowym stacjom chemiczno-rolniczym, za pośrednictwem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, dotacje w kwocie 7.082 tys. zł, w tym 5.927 tys. zł na dopłaty do powierzchni upraw ekologicznych i 1.155 tys. zł na dofinansowanie kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych przeprowadzanych przez jednostki certyfikujące, natomiast w 2004 r. przekazało dotacje w kwocie 7.029 tys. zł, z tego 2.813 tys. zł na dofinansowanie kosztów kontroli²⁸, a pozostałą kwotę 4.216 tys. zł - 14 jednostkom, głównie instytutom, na realizację prac badawczych na rzecz rolnictwa ekologicznego. W ustawie budżetowej na 2005 r. na rolnictwo ekologiczne przewidziano dotacje w wysokości 6.025 tys. zł.

Na płatności rolnośrodowiskowe należne za 2004 r., zrealizowane do końca lutego 2005 r., przeznaczono 33.921 tys. zł, z tego ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej - 27.137 tys. zł (80,0%) i ze środków krajowych 6.784 tys. zł (20,0%). Powyższe wskaźniki procentowe były zgodne ze wskaźnikami finansowania określonymi w art. 47b Rozporządzenia KE nr 1257/99. Jednocześnie badania kontrolne wykazały, że:

- 5 BP (23,8%), spośród 21 kontrolowanych, tj.: w Pińczowie, Końskich, Przemyślu, Jarosławiu i Jaśle, monitorowało na bieżąco efekty funkcjonowania płatności rolnośrodowiskowych, w tym zmiany stanu ilościowego gospodarstw ekologicznych, w prowadzonym w tym celu „Rejestrze wniosków rolnośrodowiskowych i terminarzu ich obsługi”. W pozostałych 16 BP (76,2%) nie prowadzono odrębnej ewidencji gospodarstw i przetwórnictwa ekologicznych na terenie ich działania, a dane dotyczące gospodarstw ekologicznych pozyskiwano doraźnie z Centrali ARiMR.

NIK negatywnie oceniła wydatkowanie w 2 jednostkach dotacji w łącznej kwocie 307.002,80 zł na dofinansowanie kosztów kontroli, stanowiącej 7,7% łącznej dotacji w kwocie 3.968 tys. zł przeznaczonej na te cele w 2003 r. i 2004 r., na podstawie wniosków przyjętych po obowiązujących terminach:

- w 2 OSCh-R w Krakowie i Olsztynie nastąpiło w badanym okresie wydatkowanie dotacji w kwotach odpowiednio 207.609,70 zł i 99.393,10 zł na dofinansowanie kosztów kontroli, na podstawie zatwierdzonych przez dyrektorów wymienionych Stacji odpowiednio 182 i 55 wniosków (17,4% i 16,7%) przyjętych po obowiązujących terminach. Spowodowane to zostało m.in. przewlekłym sprawdzaniem wniosków przez jednostki certyfikujące, a także nieodpowiednim adresowaniem wniosków przez samych wnioskodawców, co wymagało dodatkowego czasu na dokonanie zwrotu tych dokumentów do właściwych adresatów. W ocenie NIK wydatkowanie ww. dotacji nastąpiło z naruszeniem prawa.

²⁷Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 maja 2002 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz.U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.); uchylone z dniem 22 kwietnia 2004 r.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz.U. Nr 72, poz. 655, z późn. zm.); weszło w życie z dniem 22 kwietnia 2004 r.

²⁸W 2004 r., w wyniku objęcia rolnictwa ekologicznego Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) i wprowadzenia płatności rolnośrodowiskowych w zakresie pakietu rolnictwo ekologiczne, nastąpiła likwidacja dotacji budżetowych do powierzchni upraw ekologicznych.

3.2.3.2. ARiMR, realizując zadania w ramach działania 4 PROW: wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt - pakiet rolnictwo ekologiczne, zgodnie z § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r.²⁹, w okresie od 1 września do 1 października 2004 r., przyjęła od producentów rolnych 3.583 wnioski o przyznanie płatności rolnośrodowiskowych, z tym że 30 producentów zrezygnowało z ubiegania się o te płatności.

- 21 kontrolowanych BP przyjęło w ww. czasie łącznie 1.296 wniosków. Zgodnie z decyzją Centrali ARiMR, 18 BP w wyznaczonym granicznym terminie - do 30 listopada 2004 r. zawiadomiło wszystkich swoich wnioskodawców o niemożności terminowego wydania decyzji w sprawie przyznania lub odmowy przyznania płatności. Natomiast 3 BP: w Busku Zdroju, Olsztynie i Pisz pisma w ww. sprawie wysłały dopiero w dniu 1 i 2 grudnia 2004 r. Postępowanie administracyjne w tych sprawach było niezgodne z art. 35 § 3 Kpa, który stanowi, że „załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowanej - nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania”, oraz art. 36 § 1 i 2 Kpa stanowiącego, że „... o każdym przypadku niezakończenia sprawy w terminie określonym w art. 35 organ administracji publicznej obowiązany jest zawiadomić strony, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin załatwienia sprawy - ten sam obowiązek ciąży na organie administracji publicznej również w przypadku zwłoki w załatwieniu sprawy z przyczyn niezależnych od organu”.

W drugim wyznaczonym terminie, tj. do końca lutego 2005 r.³⁰, kierownicy biur powiatowych ARiMR wydali w zakresie płatności rolnośrodowiskowych 3.504 decyzje pozytywne oraz 44 negatywne. Pozostałe 5 decyzji wydali po tym terminie, co spowodowane zostało potrzebą przeprowadzenia w 5 gospodarstwach kontroli na miejscu. Spośród 21 kontrolowanych BP:

- 19 BP zachowało nowy termin wydania decyzji w ww. sprawach - do 28 lutego 2005 r. Okres między datą złożenia wniosku przez producenta w 2004 r. a datą wydania decyzji o udzieleniu płatności rolnośrodowiskowych w lutym 2005 r. wynosił od 129 do 173 dni,
- w 2 BP: w Lubartowie i Gorlicach pojedyncze płatności rolnośrodowiskowe zrealizowano po 28 lutym 2005 r. Niedotrzymanie terminu załatwienia wniosków spowodowane zostało wstrzymaniem się z ich obsługą do czasu przeprowadzenia przez Centralę ARiMR kontroli na miejscu i uzyskania wyników z tej kontroli, co nastąpiło w dniu 14 marca 2005 r. O celowości przeprowadzenia takiej kontroli, w celu zweryfikowania powierzchni upraw ekologicznych wykazanych we wniosku, Biuro występowało do dyrektora Lubelskiego Oddziału Regionalnego ARiMR w dniu 23 września 2004 r.

Wszystkie 44 decyzje negatywne zostały zakwestionowane przez wnioskodawców i objęto je postępowaniami wyjaśniającymi. Postępowania wyjaśniające w niektórych sprawach trwały nawet 8 miesięcy. Na przykład:

²⁹Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 174, poz. 1809 z późn. zm.), wydane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (Dz. U. Nr 229, poz. 2273 z późn. zm.).

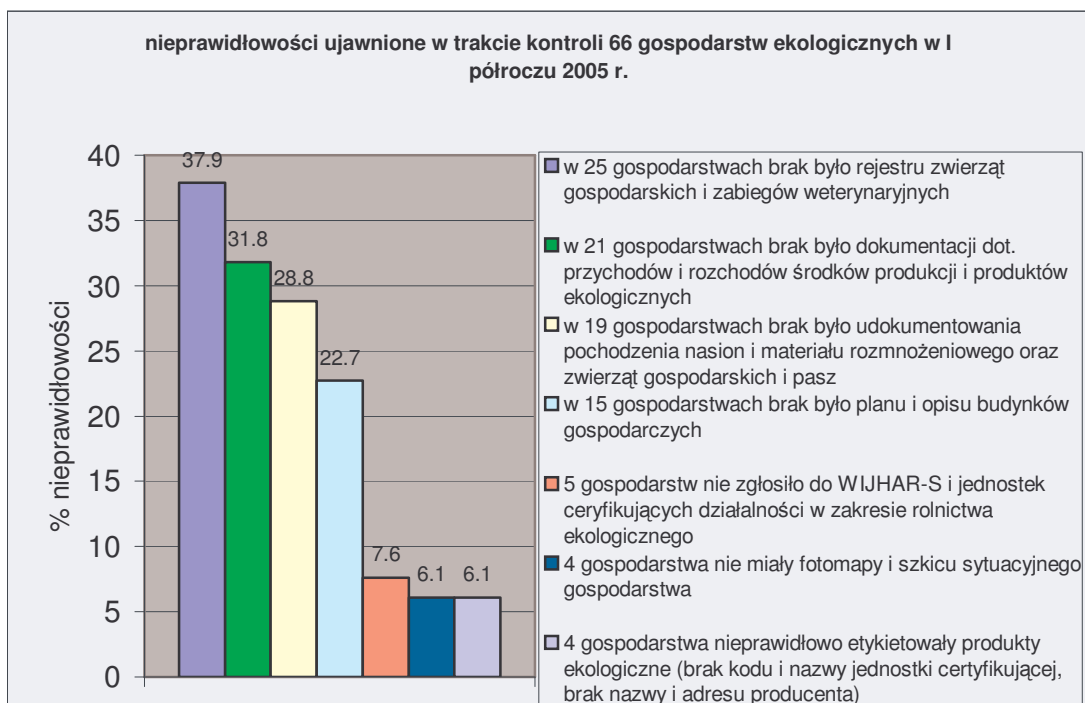
³⁰Termin ten określa §2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005 r.- patrz przypis 22.

- w Biurze Powiatowym w Pisz 16 wnioskodawców zakwestionowało sposób i wysokość naliczenia płatności rolnośrodowiskowych. W wyniku ponownego rozpatrzenia spraw przyznano wyższe kwoty dotacji. Nastąpiło to jednak dopiero 11 czerwca 2005 r., tj. po 8 miesiącach od daty złożenia wniosków. Kierownik Biura nie dotrzymał tym samym określonego w art. 35 § 3 Kpa miesięcznego terminu załatwienia spraw przekazanych mu do ponownego rozpatrzenia. Ponadto Kierownik Biura nie poinformował wnioskodawców o przewidywanym terminie ich rozstrzygnięcia i przyczynach zaistniałych opóźnień, a tym samym nie dopełnił obowiązku określonego w art. 36 §1 Kpa.

3.2.4. Przestrzeganie warunków prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi oraz wprowadzania produktów rolnictwa ekologicznego do obrotu handlowego

3.2.4.1. Kontrolowane w 2005 r. przez GIJHAR-S jednostki certyfikujące, w większości przypadków stosowały „aktywność” w wydawaniu certyfikatów dla gospodarstw ekologicznych, tzn. że były one wydawane dopiero po przeprowadzeniu kontroli w większej ilości gospodarstw, w skrajnych przypadkach - po upływie nawet kilku miesięcy od dnia kontroli. W ocenie NIK, były to działania nierzetelne. Sytuacja ta stanowiła dla gospodarstw oczekujących na wydanie certyfikatów formalną przeszkodę dla wprowadzania produktów ekologicznych do obrotu handlowego.

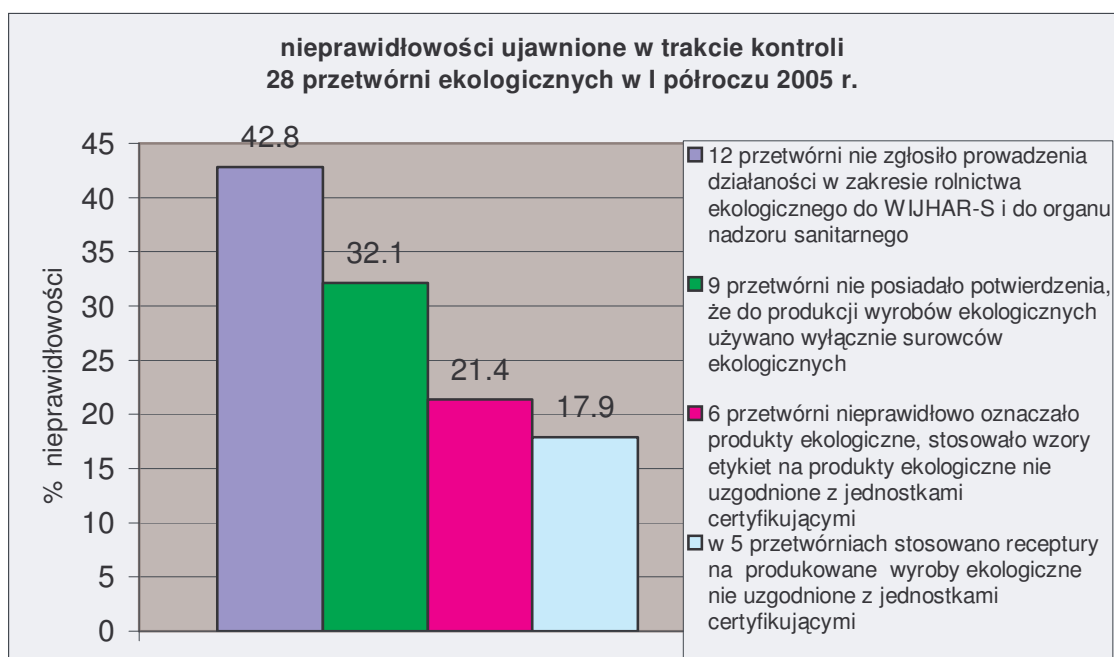
Przeprowadzone w 2005 r. przez WIJHAR-S kontrole na zlecenie NIK wykazały, że około 40% gospodarstw ekologicznych, spośród 66 badanych, nie przestrzegało zasad prowadzenia produkcji ekologicznej. Najczęściej występujące nieprawidłowości w badanych gospodarstwach ilustruje poniższy wykres:

Stwierdzono m. in., że: 21 gospodarstw (31,8%) - nie prowadziło ewidencji przychodu i rozchodu środków produkcji oraz wytworzonych produktów, w 19 gospodarstwach (28,8%) - brak było udokumentowania pochodzenia nasion i materiału

rozmnożeniowego oraz zwierząt gospodarskich i pasz, w 15 gospodarstwach (22,7%) brak było planu i opisu budynków gospodarskich, 5 gospodarstw (7,6%) – nie zgłosiło do jednostek certyfikujących i do WIJHARS rozpoczęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego, 4 gospodarstwa (6,1%) - nie posiadały mapy i szkicu sytuacyjnego gospodarstwa, 4 gospodarstwa (6,1%) - nieprawidłowo etykietowały artykuły rolno-spożywcze. Najwięcej z wymienionych nieprawidłowości stwierdzono w gospodarstwach nadzorowanych przez trzy jednostki certyfikujące: AGRO BIO TEST Spółkę z o.o. w Warszawie, BIOEKSPERT Spółkę z o.o. w Warszawie i EKOOWARANCJĘ PTRE Spółkę z o.o. w Lublinie.

Podczas kontroli przeprowadzonej przez wojewódzkie inspektoraty jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w I półroczu 2005 r., w 28 przetwórnich ustalono, że warunki prowadzenia przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi w 22 przetwórnich (w 78,6%) nie zawsze odpowiadały wymaganiom, co przedstawia poniższy wykres:

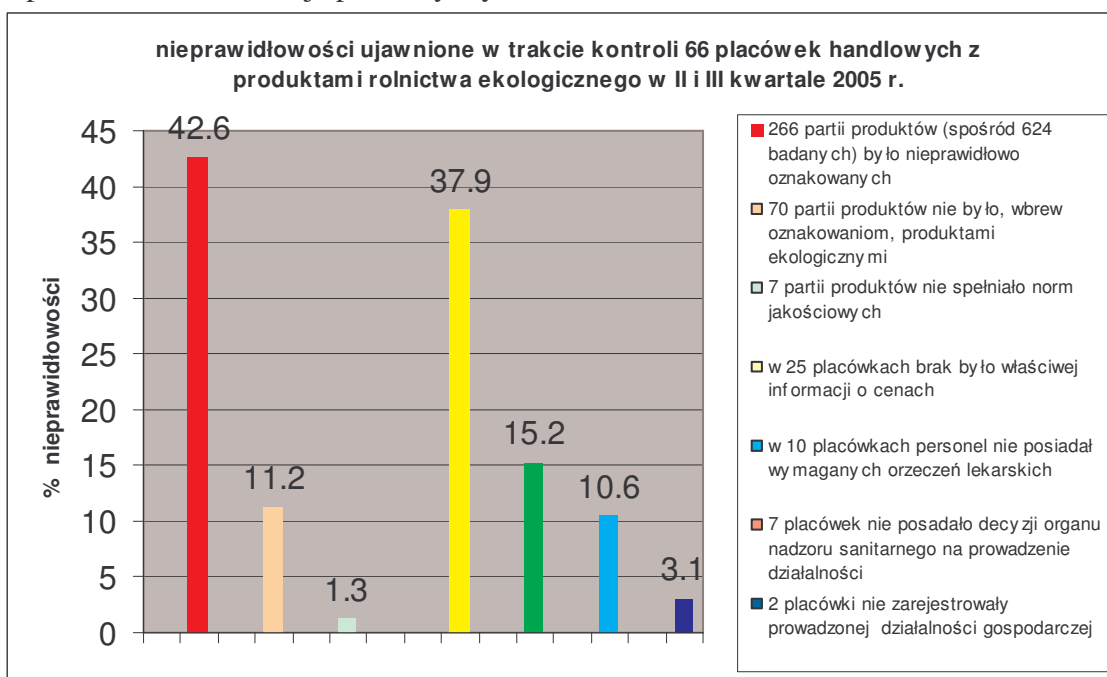
Kontrola przeprowadzona przez WIJHARS z własnej inicjatywy w IV kwartale 2003 r. w 12 zakładach przetwórczych oraz w III kwartale 2004 r. w 37 gospodarstwach ekologicznych posiadających certyfikat, a więc w 54,5% działających wówczas na terenie kraju przetwórni i 1,6% gospodarstw ekologicznych, stwierdziła, iż większość tych jednostek nie przestrzegała obowiązujących przepisów dot. rolnictwa ekologicznego. Na przykład:

- 14 gospodarstw (37,8%) i 8 przetwórni (66,7%) nie posiadało zgłoszenia do WIJHARS i do jednostki certyfikującej rozpoczęcia prowadzenia działalności lub zmiany przedmiotu działalności, szkicu sytuacyjnego gospodarstwa z oznaczeniem pól i upraw oraz planu budynków z opisem ich funkcji,
- 9 gospodarstw (24,3%) prowadziło niedozwolony zakup zwierząt gospodarskich nie pochodzących z hodowli metodami ekologicznymi i utrzymywało zwierzęta w nieodpowiednich warunkach, 7 gospodarstw (18,9%), stosowało niedozwolony materiał siewny i rozmnożeniowy nie wyprodukowany metodami ekologicznymi, natomiast 1 przetwórnia (8,3%) zaopatrywała się w surowce do produkcji wyrobów ekologicznych u producenta, który nie posiadał certyfikatu zgodności,

- 25 gospodarstw (67,6%) nieprawidłowo dokumentowało przychody i rozchody środków do produkcji rolnej oraz nieprawidłowo prowadziło rejestry zwierząt i ich zabiegów oraz 5 gospodarstw (13,5%) nie posiadało dokumentacji potwierdzającej, że stosowane środki do produkcji nie są zanieczyszczone GMO,
- 6 gospodarstw (16,2%) oraz 4 przetwórnice (33,3%) nieprawidłowo oznaczały surowce do przerobu i produkty do sprzedaży (m. in. podawano nieprawidłowy numer certyfikatu zgodności),
- 4 gospodarstwa (10,8%) nie dokonały przeliczenia stosowanej dawki azotu na jednostkę powierzchni upraw ekologicznych.

Kontrole IJHARS przeprowadzone na zlecenie NIK w 2005 r. oraz z własnej inicjatywy w 2004 r. wykazały pojedyncze przypadki produktów o nieodpowiedniej jakości, pochodzących z gospodarstw i przetwórnicy ekologicznych. Przeprowadzone w 2004 r. w laboratoriach IJHAR-S badania 349 próbek surowców roślinnych (ziarna zbóż, mąki, nasion roślin strączkowych, materiału siewnego, pasz treściwych własnych i z zakupu oraz młodych ziemniaków, świeżych warzyw i owoców oraz mąka) nie wykazały zanieczyszczeń chemicznymi środkami ochrony roślin, które są niedozwolone do stosowania w rolnictwie ekologicznym, ani obecności GMO. Natomiast w 2 próbkach (0,6%): ziół i ziarna fasoli stwierdzono przekroczenie dozwolonych zawartości kadmu, oraz w 1 próbce ziemniaków przekroczenie zawartości azotanów.

3.2.4.2. Wyniki kontroli przeprowadzonych na zlecenie NIK przez Inspekcję Handlową w 2005 r., w 66 jednostkach handlu detalicznego, w tym w 31 sklepach specjalistycznych, wykazały m. in., że zainteresowanie ofertą rolnictwa ekologicznego ze strony jednostek handlowych było niewielkie. Artykuły rolnictwa ekologicznego dostępne były w ograniczonej liczbie sklepów i w ograniczonym asortymencie. Dominowały przetwory zbożowe, produkty nieprzetworzone, przetwory owocowo-warzywne, a ich ceny były średnio 2-krotnie wyższe niż ceny tego samego rodzaju produktów wyprodukowanych metodami konwencjonalnymi. Wśród badanych artykułów stwierdzono artykuły nieprawidłowo oznakowane, a także produkty z napisami sugerującymi, że są to produkty rolnictwa ekologicznego, a faktycznie pochodzące z upraw prowadzonych metodami konwencjonalnymi. Stwierdzone nieprawidłowości ilustruje poniższy wykres:

Spośród 624 badanych w trakcie kontroli partii artykułów żywnościowych Inspekcja Handlowa zakwestionowała ze względu na stwierdzenie różnego rodzaju nieprawidłowości 340 partii produktów (54,5%). Ponadto spośród 66 kontrolowanych placówek handlowych, w 44 placówkach (37,9%) brak było właściwej informacji o cenach, w 10 placówkach (15,2%) personel nie posiadał wymaganych orzeczeń lekarskich, 7 placówek (10,6%) nie posiadało stosownej decyzji organu nadzoru sanitarnego, 2 placówki nie zgłosiły prowadzonej działalności do rejestru działalności gospodarczej. Na przykład:

- *ponad 70 ocenianych partii produktów pochodziło z upraw konwencjonalnych, mimo że na ich etykietach znajdowały się takie napisy, jak: „ekoprodukt”, „bio”, „eko”. Według złożonych wyjaśnień, określenia na etykietach produktów spożywczych „ekologiczny”, „eko”, „bio” używane są w dobrej wierze od wielu lat, a niektóre tak oznakowane produkty zostały zarejestrowane w Urzędzie Patentowym. Nieprzestrzeganie obowiązujących zasad oznaczania produktów powodowało dezinformację konsumentów co do sposobu ich produkcji oraz zakłócało warunki uczciwej konkurencji,*
- *wśród towarów opatrzonych informacją o jednostce certyfikującej znajdowały się również takie, które zostały sprowadzone z zagranicy luzem, a następnie umieszczone w opakowaniach jednostkowych. Świadczyło to o bezprawnym umieszczaniu przez takich producentów na etykietach danych jednostki certyfikującej nadzorującej poprzedniego operatora, podczas gdy zgodnie z przepisami art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Rady Nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. sami powinni zgłosić swoją działalność do jednostki certyfikującej i poddać się jej kontroli.*

3.2.5. Przestrzeganie zasad udzielania płatności rolnośrodowiskowych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

3.2.5.1. W ramach dostosowania przez ARiMR zasad udzielania płatności rolnośrodowiskowych do wymogów unijnych, Agencja opracowała w styczniu 2005 r. dokument pt. „Książka Procedur Środków Towarzyszących Płatności z tytułu realizacji programów rolnośrodowiskowych w 2004 r. - pakiet rolnictwo ekologiczne z dnia 20 stycznia 2005 r. „KP-611-27-ARiMR/2.9/r wersja 3 Wersja 2.9 wersja 3 (obsługa manualna)”. Dokument ten ustala procedury obsługi wniosków rolnośrodowiskowych ze wspomaganie przez aplikację informatyczną PROEKO - od ich złożenia do sporządzenia listy płatności.

Procedury naliczania płatności określone w ww. dokumencie przewidują wariantowość naliczania płatności rolnośrodowiskowych w zakresie pakietu „rolnictwo ekologiczne”. Procedury te są niespójne ze sposobem naliczania tych płatności - według powierzchni deklarowanych przez producenta rolnego - określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawę dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich³¹. Z pkt 2.6. obowiązującej w ARiMR procedury nr KP 611-27-ARMiR/2.9/r. wynika, że w przypadku gdy powierzchnie działek potwierdzone przez jednostkę certyfikującą są mniejsze niż we wniosku producenta rolnego, naliczeń płatności dokonywać należy według zmniejszonej powierzchni działek, natomiast powyższe rozporządzenie, w § 8 określa wysokość płatności rolnośrodowiskowej jako iloczyn stawek płatności na hektar

³¹ Dz. U. Nr 174, poz. 1809, z późn. zm.

gruntu rolnego i deklarowanej przez producenta rolnego powierzchni działek rolnych. Powodowało to trudności interpretacyjne w sposobie naliczania tych płatności. Na przykład:

- w BP w Lubartowie z 10 odwołań wniesionych przez 9 producentów rolnych od decyzji kierownika Biura wszystkie spowodowane zostały niezgodnościami pomiędzy danymi deklarowanymi we wnioskach rolników, a wykazami sporządzonymi przez jednostkę certyfikującą EKOGRWARANCJA PTRE Spółka z o.o. w Lublinie. W 7 sprawach rozbieżności te skutkowały zmniejszeniem wnioskowanych kwot płatności, a w 2 odmową ich przyznania. W postępowaniu odwoławczym jednostka certyfikująca tylko w 1 przypadku podtrzymała poprzednie ustalenia (dot. producenta 039282015), a w 8 sprawach skorygowała swoje dane na korzyść producentów rolnych, co skutkowało uchYLENIEM w całości wydanych decyzji i przekazaniem spraw do ponownego rozpatrzenia. W 5 przypadkach nowe decyzje uwzględniały w całości roszczenia wskazane w odwołaniach producentów rolnych, a w 3 częściowo – płatności ustalono na nowo, do powierzchni upraw znajdujących potwierdzenie w skorygowanych wykazach jednostki certyfikującej. Jednocześnie w 6 sprawach stwierdzono brak postępowania zmierzającego do wyjaśnienia przez wnioskodawców przyczyn deklarowania powierzchni upraw ekologicznych wyższych od potwierdzonych przez jednostki certyfikujące. Niepodjęcie działań zmierzających do wyjaśnienia tych rozbieżności przed wydaniem decyzji nie wykraczało poza unormowania zawarte w Księżce procedur, ale pozbawiało wnioskodawców prawa czynnego udziału w postępowaniu administracyjnym, przysługującego z mocy art. 10 § 1 Kpa. Skutkowało to również wnoszeniem odwołań od decyzji, a w konsekwencji wydłużało czas załatwiania poszczególnych spraw.

W wyniku kolejnych działań, Centrala ARiMR doprowadziła do podziału obowiązków i ustanowienia odpowiedzialności pracowników w komórkach związanych z zarządzaniem i wdrażaniem omawianych płatności. Kontrolowane BP wyznaczyły do obsługi płatności rolnośrodowiskowych łącznie 82 przeszkolonych pracowników. Jednak nie wszystkie biura powiatowe prawidłowo oszacowały czasochłonność i wymogi proceduralne dla tych czynności, skoro do manualnej obsługi wniosków zatrudniły zaledwie po 2 pracowników, przy jednocześnie niskim wykorzystaniu systemu informatycznego. Na przykład:

- w 2 BP: we Włodawie i Biłgoraju do obsługi wniosków wyznaczono jedynie po 2 pracowników, którzy jednocześnie wykonywali czynności przewidziane dla operatora i kontrolera danych. Było to niezgodne z zasadą stosowania do tych czynności „dwóch par oczu”, wymaganą przez procedury ARiMR określone w Księżce Procedur KP-611-27-ARiMR/2.9/r.,
- w 10 biurach powiatowych (47,6%) do rejestracji wniosków wykorzystywano podsystem elektroniczny „Kancelaria”, utworzony w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli (ZSZiK) w wersji OBO4. W pozostałych 11 biurach powiatowych wnioski rejestrowano ręcznie.

W ocenie NIK nieodpowiednia obsada stanowisk do obsługi wniosków, zwłaszcza obsługi manualnej, stwarza ryzyko poplnięcia błędów m. in. wskutek konieczności korzystania z wielu baz danych i arkuszy kalkulacyjnych, co prowadzi do podejmowania decyzji obarczonych uchybieniami, a w końcowym efekcie - nierzetelnej obsługi wnioskodawców.

3.2.5.2. Badania w 21 biurach powiatowych co najmniej po 30%, a w sumie 545 wniosków dotyczących płatności rolnośrodowiskowych za 2004 r., tj. 42,7% ogólnej liczby złożonych w tych biurach wniosków, oraz związanych z nimi decyzji administracyjnych, wykazały m. in., że: w 217 wnioskach (39,8%) w 15 (71,4%) kontrolowanych biurach powiatowych deklarowane we wnioskach powierzchnie upraw ekologicznych były niezgodne (w większości przypadków wyższe) z powierzchniami tych samych upraw wykazanych w zestawieniach sporządzonych przez jednostki certyfikujące, w 103 decyzjach (18,9% badanych) w 10 kontrolowanych biurach powiatowych (47,6%) nie podano pełnej podstawy prawnej, nazwy aktów prawnych i miejsca ich publikacji, a ponadto nie podano uzasadnienia faktycznego i prawnego, lub przed wydaniem decyzji nie umożliwiono stronom składającym wnioski wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. Było to niezgodne z przepisami art. 107 Kpa i procedurami ARiMR. Na przykład:

- w 2 BP: Gołdapi i Pisz u wystąpiły nieprawidłowości o wymiarze finansowym: w BP w Gołdapi – na kwotę 133.637,86 zł oraz w BP w Pisz na kwotę 115.438,10 zł, polegające na tym, że:
 - w BP w Gołdapi, bez przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, kierownik wydał negatywną decyzję w sprawie przyznania jednemu wnioskodawcy płatności na kwotę 69.991,30 zł jedynie z powodu niezgodności pomiędzy imieniem tego producenta podanym we wniosku, a ujętym w wykazie sporządzonym przez jednostkę certyfikującą. Decyzja ta została wydana mimo, że we wniosku ww. producent podał poprawne imię i nazwisko, a nadany mu numer producenta był identyczny jak w wykazie, zaś przedłożone w Biurze zaświadczenie z jednostki certyfikującej o spełnieniu wymogów rolnictwa ekologicznego zawierało dane (w tym m.in. imię i nazwisko) zgodne z zamieszczonymi we wniosku. Ponadto w decyzjach przyznających płatności na kwotę 63.646,54 zł, w których powierzchnie upraw były niższe od wnioskowanych kierownik BP nie podał przyczyn rozbieżności pomiędzy powierzchnią działek podaną we wnioskach, a ujętą w wykazie sporządzonym przez jednostkę certyfikującą,
- w BP w Pisz w decyzjach wydanych przez kierownika Biura, przyznających płatności rolnośrodowiskowe na kwotę 71.231,86 zł użyto dla upraw ekologicznych określenia „użytki zielone przemienne i trwałe”, którego obowiązujące przepisy prawa nie przewidują, a ponadto kierownik Biura nie dopełnił obowiązku zawiadomienia Departamentu Kontroli Wewnętrznej Centrali ARiMR o podejrzeniu popełnienia przez 2 wnioskodawców nieprawidłowości przy staraniu się o płatności rolnośrodowiskowe w 2005 r. na kwotę 44.206,24 zł,
- w 2 BP: Gołdapi i Pisz stwierdzono, iż w decyzjach kierowników tych Biur, na podstawie których przyznano płatności rolnośrodowiskowe dla odpowiednio 13 i 18 wnioskodawców na kwoty 89.572,46 zł i 62.118,08 zł, przyjęte zostały zaniżone powierzchnie upraw ekologicznych. Płatności te w wyniku postępowania odwoławczego zostały zwiększone o 63.646,57 zł i 71.231,86 zł,
- w 2 BP: w Gorlicach i Nowym Sączu producentom o nr identyfikacyjnym 043548780 i 042048084 dokonano bezpodstawnego zwiększenia stawki podstawowej o 20% z tytułu zrównoważenia produkcji zwierzęcej z produkcją roślinną - odpowiednio o 1.557,42 zł i 911,48 zł, gdyż dane we wniosku oraz wykazane przez jednostkę certyfikującą wskazywały, że wskaźnik obsady zwierząt na hektar gruntu rolnego był niższy od określonego przepisami § 9 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r.³² W wyniku kontroli NIK wystąpiono o wyegzekwowanie zwrotu ww. kwot na konto ARiMR.

³² Patrz przypis 29.

3.2.5.3. Zgodnie z § 17 pkt 2 ww. rozporządzenia RM, płatność rolnośrodowiskowa podlega wstrzymaniu i zwrotowi na zasadach oraz w trybie określonym w przepisach o ARiMR, jeżeli producent rolny, m.in. nie opracował planu działalności rolnośrodowiskowej. Na przykład:

- w 2 BP: Gołdapi i Piszu badania kontrolne odpowiednio 62 i 27 wniosków i związanych z nimi decyzji administracyjnych przyznających płatności rolnośrodowiskowe za 2004 r. oraz wniosków tych samych wnioskodawców o przyznanie płatności w 2005 r. wykazały, że wszyscy wnioskodawcy oświadczyli, iż posiadają plany rolnośrodowiskowe i że plany te zostały sporządzone przy udziale pracowników Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie. Kontrolerzy NIK zasięgając w tym Ośrodku informacji w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK m.in. ustalili, iż 31 wnioskodawców z BP w Gołdapi i 4 wnioskodawców z BP w Pisz, którym wypłacono za 2004 r. kwoty odpowiednio 460.703,83 zł i 20.274,24 zł oraz 31 tych samych i 13 nowych wnioskodawców z BP w Gołdapi i 4 tych samych wnioskodawców z BP w Pisz, którzy złożyli wnioski o płatności za 2005 r. na kwoty 742.627,48 zł i 44.070,48 zł, nie było ujętych w wykazie wnioskodawców, na rzecz których pracownicy Ośrodka sporządzali plany rolnośrodowiskowe. Kierownicy Biur, poinformowani o obowiązkach wynikających z ww. ustaleń kontroli oraz z obowiązujących procedur w dniu 22 lipca 2005 r. skierowali do Departamentu Kontroli Wewnętrznej ARiMR (za pośrednictwem Dyrektora Oddziału Regionalnego ARiMR w Olsztynie) 44 zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości u ww. wnioskodawców. Do czasu zakończenia kontroli sprawy te nie zostały rozpatrzone przez ww. Departament Agencji.

3.2.5.4. W pierwszym półroczu 2005 r. złożono do 19 kontrolowanych biur powiatowych łącznie 134 odwołania od decyzji w sprawie udzielenia płatności rolnośrodowiskowych, stanowiące 10,5% wydanych ogółem (1.276). Najwięcej odwołań wniesiono w BP: w Pisz (17), Jaśle (16), Gorlicach (121) i Lubartowie (10). Najmniej odwołań odnotowano w BP: w Końskich, Biłgoraju, Olsztynie i Jarosławiu - od 1 do 2 odwołań oraz w Makowie Maz., Nowym Sączu i Gołdapi - od 3 do 4 odwołań. Zgodnie zobowiązującą procedurą, wszystkie odwołania zostały przekazane niezwłocznie, z wyjątkiem 10 odwołań, do rozpatrzenia przez dyrektorów oddziałów regionalnych ARiMR w II instancji.

Spośród 134 odwołań rozpatrzonych w II instancji w 122 (91,0%) przypadkach uchylono decyzje I instancji i skierowano odwołania do ponownego rozpatrzenia, 9 decyzji utrzymano w mocy, 3 odwołania oddalono z uwagi na niezachowanie przez producenta 14-dniowego terminu ich złożenia. Treść 84 odwołań (62,3%), dotyczyła nieuwzględnienia części działek rolnych deklarowanych przez producentów we wnioskach na skutek niezaliczenia ich przez jednostki certyfikujące do upraw ekologicznych, a w pozostałych przypadkach - zwiększenia płatności naliczonej producentom z tytułu zbilansowania produkcji roślinnej z produkcją zwierzęcą. Na przykład:

- w BP w Gorlicach na całkowitą liczbę 142 wydanych w lutym 2005 r. decyzji w sprawie płatności rolnośrodowiskowych, odwołania od decyzji wniosło 12 wnioskodawców. W wyniku postępowań odwoławczych, w trakcie których nastąpiła weryfikacja danych nadesłanych przez jednostkę certyfikującą, dla 5 producentów rolnych wydane zostały decyzje utrzymujące w mocy pierwsze decyzje, natomiast 7 odwołań uwzględniono w całości lub w części. W wyniku tych postępowań obniżono dla jednego beneficjenta płatność o 2.954,32 zł, zaś dla 6 podwyższono łącznie o 19.483,28 zł.

3.2.6. Prawidłowość funkcjonowania systemu nadzoru w zakresie rolnictwa ekologicznego

3.2.6.1. Stwierdzone w trakcie kontroli ARiMR, GIJHAR-S i KSCh-R uchybienia wskazały na niepełne jeszcze funkcjonowanie w tych jednostkach systemu zarządzania i skutecznego nadzoru w zakresie rolnictwa ekologicznego. Na przykład:

- w ARiMR m.in. nie wdrożono oprogramowania aplikacyjnego PROW.0.1 i PROW.02, realizowanego przez firmę Hewlett-Packard Polska Spółka z o.o., przewidzianego m.in. do obsługi wniosków o płatności rolnośrodowiskowe. Odbiór modułu PROW.0.1 przez ARiMR nastąpił w dniu 29 kwietnia 2005 r., a zapłata w kwocie 6.293.492 zł w dniu 18 maja 2005 r. Moduł ten do dnia zakończenia kontroli nie funkcjonował w wersji produkcyjnej, a pracownicy biur powiatowych otrzymali w dniu 9 maja 2005 r. zakaz korzystania z tego modułu. Było to m. in. spowodowane potrzebą znacznego rozszerzenia funkcjonalności oprogramowania w wyniku wprowadzenia nowych regulacji prawnych,
- w planach kontroli ARiMR na 2004 r. i I półrocze 2005 r. nie ujęto sprawdzenia biur powiatowych w zakresie realizacji zadań dotyczących rolnictwa ekologicznego,
- w GIJHAR-S m. in. nie wdrożono systemu informatycznego „EKO” realizowanego w ramach projektu Phare PL.01.04.04 - „Rolnictwo ekologiczne”, na podstawie umowy twinningowej PL/IB/2001/AG/04 „Wdrożenie systemu gromadzenia danych, certyfikacji i inspekcji upraw ekologicznych”. Według danych MRiRW na ten cel wydatkowano krajowe środki budżetowe i środki Unii Europejskiej w kwotach odpowiednio 3.834 tys. zł i 2.146,4 tys. euro. Stwierdzono m. in., że główny serwer nie posiadał bezpośrednich łącz z serwerami jednostek certyfikujących, co uniemożliwiało bieżącą i automatyczną aktualizację informacji o producentach podejmujących działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego,
- w regulaminie organizacyjnym KSCh-R nie ujęto zadań dotyczących rolnictwa ekologicznego, a pracownicy Krajowej Stacji prowadzący sprawy związane z rolnictwem ekologicznym nie zostali przeszkoleni w tym przedmiocie.

3.2.6.2. Każda z 6 jednostek certyfikujących działających w zakresie rolnictwa ekologicznego spełniała od dnia 1 stycznia 2005 r. tylko jeden z dwóch podstawowych wymogów uprawniających do wykonywania zadań określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym, tj. miała jedynie akredytację przewidzianą przepisami Polskiej Normy PN/EN 45011 „Wymagania ogólne, dotyczące działania jednostek prowadzących systemy certyfikacji wyrobów” ustanowionej dnia 4 października 2000 r. przez Polski Komitet Normalizacyjny uchwałą nr 29/2000-O³³.

NIK negatywnie oceniła, że żadna z sześciu jednostek certyfikujących nie miała w I kwartale 2005 r., a niektóre nawet w II kwartale 2005 r., aktualnego upoważnienia Ministra RiRW, bowiem zgodnie z art. 16 ust. 4 tej ustawy, wcześniej wydane jednostkom certyfikującym upoważnienia oraz nadane im numery identyfikacyjne zachowywały ważność do dnia 31 grudnia 2004 r. Mimo to w 2005 r. jednostki certyfikujące w okresie, gdy nie miały aktualnych upoważnień Ministra RiRW, wydały

³³Wymieniona Polska Norma jest tłumaczeniem angielskiej wersji normy europejskiej EN 45011:1989 stanowiącej wprowadzenie dokumentu ISO/IEC Guide 65:1996 i jest wydana jako norma identyczna z wprowadzoną normą europejską.

11 certyfikatów i 1.897 zaświadczeń o objęciu gospodarstw ekologicznych planem kontroli. Ilustruje to poniższe zestawienie:

Lp.	Jednostka certyfikująca	Data złożenia wniosku przez jednostkę certyfikującą do MRiRW	Data wydania przez Ministra RiRW upoważnienia	Liczba wydanych dokumentów w okresie nieposiadania upoważnienia	
				certyfikatów	zaświadczeń o objęciu gospodarstwa ekologicznego planem kontroli
1.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji PCBC S.A. w Warszawie Oddział w Pile	30.12.2004 r. + dodatkowe dokumenty 16.05.2005 r.	3.06.2005 r.	2	270
2.	AGRO BIO TEST Spółka z o.o. w Warszawie	28.12.2004 r. + dodatkowe dokumenty 25.06.2005 r.	15.07.2005 r.	1	845
3.	Centralny Ośrodek Badań i Certyfikacji Opakowań COBICO Spółka z o.o. w Krakowie	15.12.2004 r. + dodatkowe dokumenty 9.04.2005 r.	13.04.2005 r.	1	300
4.	Jednostka Certyfikacji Produkcji Ekologicznej PNG Spółka z o.o. w Zajączkowie	29.12.2004 r. + dodatkowe dokumenty 31.01.2005 r.	13.04.2005 r.	-	189
5.	EKOGRWARANCJA PTRE Spółka z o.o. w Lublinie	21.02.2005 r.	30.03.2005 R.	2	293
6.	BIOEKSPERT Spółka z o.o. w Warszawie	22.03.2005 r.	26.04.2005 r.	5	-
Razem		x	x	11	1.897

NIK negatywnie oceniła pod względem legalności działalność jednostek certyfikujących w zakresie wydawania certyfikatów zgodności i zaświadczeń gospodarstwom ekologicznym w okresie nieposiadania wymaganych do tego upoważnień Ministra RiRW. W piśmie z dnia 4 lipca 2005 r. (znak HORre-401-150/05) MRiRW zajęło stanowisko, że dokumenty związane z wydawaniem i cofaniem certyfikatów zgodności oraz wydawaniem zaświadczeń potwierdzających objęcie przez jednostkę certyfikującą gospodarstwa ekologicznego planem kontroli, w okresie kiedy jednostki certyfikujące nie miały upoważnień Ministra RiRW, są nieważne. W efekcie, beneficjenci ubiegający się o przyznanie przez biura powiatowe ARiMR płatności rolnośrodowiskowych posługiwali się nieświadomie unieważnionymi certyfikatami i zaświadczeniami.

Dodatkowo, w wyniku audytu wewnętrznego przeprowadzonego w MRiRW w okresie od 26 stycznia do 18 maja 2005 r. m. in. stwierdzono, iż dokumentacja wszystkich 6 jednostek certyfikujących nie zawierała kompletu załączników, które jednostka wnioskująca zobowiązana była złożyć w MRiRW w trakcie załatwiania wydania upoważnienia, zaś w trzech decyzjach Ministra RiRW powołano się nie na wniosek złożony formalnie przez jednostkę, lecz na pismo, przy którym jednostka dołączała brakujące dokumenty i wyjaśnienia. Ponadto akta poszczególnych spraw były nieuporządkowane i nieodpowiednio przechowywane. Powyższe wskazuje, że dokumentacja dotycząca jednostek certyfikujących była prowadzona w MRiRW nierzetelnie.

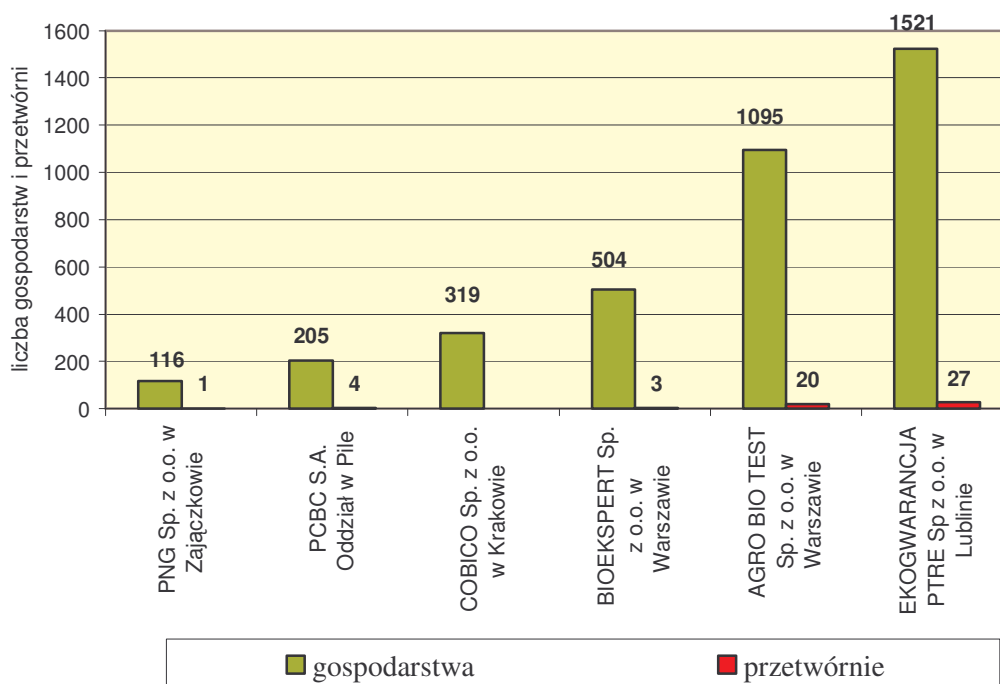
Utrudnieniem w sprawowaniu nadzoru przez Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych nad działalnością jednostek certyfikujących w trybie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym była swoboda wyboru jednostki certyfikującej przez producenta prowadzącego działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego, gdyż każda jednostka certyfikująca może działać na terenie całego kraju, podczas gdy wojewódzki inspektorat jakości handlowej artykułami rolno-spożywczymi, do którego producent zgłasza prowadzenie swojej działalności, działa na obszarze danego województwa. Doprowadziło to do sytuacji, że jednostki certyfikujące obejmowały nadzorem gospodarstwa ekologiczne z dowolnego miejsca kraju (nawet. Na przykład:

- w 2004 r. jednostka certyfikująca *EKOGRANCJA PTRE Sp. z o.o. w Lublinie* obejmowała nadzorem m.in. 24 gospodarstwa ekologiczne z okolic Koszalina, Bydgoszczy i Torunia, a z kolei jednostka certyfikująca *Polskie Centrum Badań i Certyfikacji PCBC S.A. w Warszawie Oddział w Pile* nadzorowała 56 gospodarstw z okolic Kielc i Lublina.

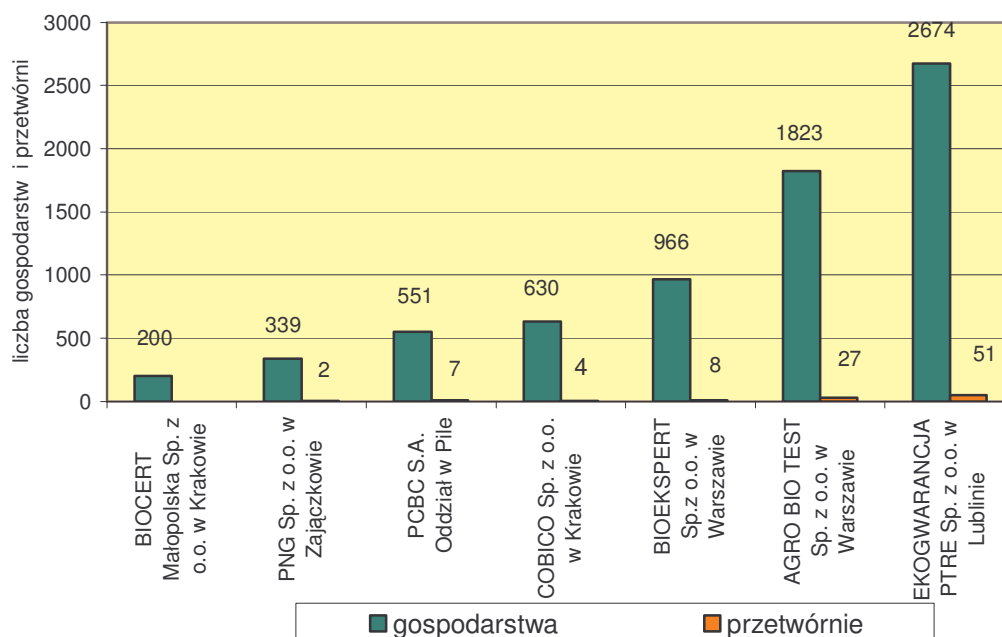
W ocenie NIK, powyższa sytuacja w zakresie nadzoru nad gospodarstwami ekologicznymi nie jest właściwa, gdyż może wpływać na poziom kosztów oraz rzetelność kontroli wykonywanych przez jednostki certyfikujące oraz stwarzać zachowania korupcyjne.

Drugim czynnikiem, który może negatywnie wpływać na rzetelność wykonywania nadzoru przez jednostki certyfikujące, jest niemal dwukrotne zwiększenie w 2005 r., w stosunku do 2004 r., liczby gospodarstw i przetwórn ekologicznych, podczas gdy liczba jednostek certyfikujących zwiększyła się w tym czasie jedynie z 6 do 7. Liczbę skontrolowanych gospodarstw i przetwórn ekologicznych w 2004 r. i 2005 r. przedstawiają poniższe wykresy:

Liczba skontrolowanych gospodarstw i przetwórn ekologicznych przez upoważnione jednostki certyfikujące w 2004 r.

Liczba skontrolowanych gospodarstw i przetwórní ekologicznych przez upoważnione jednostki certyfikujące w 2005 r.

3.2.6.3. W kontroli stwierdzono, że jednostki certyfikujące w sposób niejednolity ustalały stawki odpłatności za wykonywanie kontroli gospodarstw i przetwórní ekologicznych. Odpłatność za przeprowadzenie kontroli gospodarstwa ekologicznego była uzależniona od powierzchni upraw ekologicznych i była wyższa o 1,0% - 45,5% od stawek dopłat budżetowych do kosztów kontroli. Obowiązujące od 1 stycznia 2004 r. stawki dopłat oraz stawki odpłatności stosowane przez jednostki certyfikujące ilustruje zestawienie:

Lp.	Powierzchnia gospodarstwa	Stawki dopłat określone w rozporządzeniu*, obowiązujące od 1.01.2004 r. (w zł)	Stawki odpłatności stosowane przez jednostki certyfikujące (w zł)**	% 4:3
1	2	3	4	5
1.	do 5 ha użytków rolnych	600	610-650	101,7 - 108,3
2.	powyżej 5 ha do 10 ha użytków rolnych	750	760-800	101,3 – 106,7
3.	powyżej 10 ha do 20 ha użytków rolnych	800	810-900	101,3 – 112,5
4.	powyżej 20 ha do 50 ha użytków rolnych	900	910-1.010	101,1 – 112,2
5.	powyżej 50 ha do 100 ha użytków rolnych	1.000	1.010-1.200	101,0 – 120,0
6.	powyżej 100 ha użytków rolnych	1.100	1.110-1.600	101,0 – 145,5

* Załącznik Nr 14 do ww. rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz.U. Nr 72, poz. 655, z późn. zm.), z § 43 tego rozporządzenia; jego przepisy mają zastosowanie do dotacji udzielanych od dnia 1 stycznia 2004 r.

** plus 22% VAT.

Koszty przeprowadzenia kontroli w przetwórnictwie ustalane były najczęściej w zależności od wielkości i rodzaju produkcji, w wysokości od 700 zł do 2.500 zł z dodaniem 22% VAT, lub stanowiły iloczyn liczby dni kontroli i stawki 150 zł z dodaniem kosztów dojazdu oraz 22% VAT.

3.2.6.4. W badanym okresie, w Głównym Inspektoracie JHAR-S, opracowane zostały procedury i instrukcje działań w zakresie nadzoru nad rolnictwem ekologicznym, tj. nadzoru nad działalnością jednostek certyfikujących w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz kontroli gospodarstw ekologicznych, a także procedury kontroli wykonywanych przez jednostki certyfikujące: tzw. Procedury Główne: GNR-01 „Kontrola upoważnionych jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym” i GNR-02 „Planowanie i podsumowanie czynności sprawdzających przeprowadzanych przez wojewódzkie inspektoraty JHARS” wraz z wzorami formularzy tych kontroli. Dokumenty te zostały zatwierdzone przez Głównego Inspektora w dniu 16 września 2004 r.

Wprowadzony w Polsce system kontroli, nadzoru i certyfikacji w zakresie rolnictwa ekologicznego, w którym kontrolę nadzór i certyfikację gospodarstw i przetwórnictwa ekologicznych sprawują jednostki certyfikujące nie będące państwowymi osobami prawnymi, mimo że jest to jeden z dwóch wariantów przewidzianych w rozporządzeniu Rady nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991 r. w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych, przyjęty w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym³⁴. Opracowanie ww. systemu było efektem realizacji w MRiRW i GIJHARS w latach 2003-2004 Projektu Phare PL 01.04.04 „Rolnictwo ekologiczne” z udziałem ekspertów włoskich (m. in. z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa Włoch oraz Agencji ARSIA nadzorującej jednostki certyfikujące w Toskanii). W ocenie NIK, właściwie zorganizowanym i skutecznym systemem nadzoru i certyfikacji gospodarstw i przetwórnictwa ekologicznych w Polsce byłby nadzór sprawowany przez inspekcję państwową.

3.2.6.5. Badania kontrolne przeprowadzone na zlecenie NIK przez Główny Inspektorat JHAR-S w 2005 r. we wszystkich 6 jednostkach certyfikujących oraz czynności sprawdzające przeprowadzone przez wojewódzkie inspektoraty JHAR-S w 66 gospodarstwach i 28 przetwórnictwach ekologicznych wykazały, że nadzór sprawowany przez jednostki certyfikujące nie był skuteczny. Świadczy o tym zakres nieprawidłowości stwierdzonych przez te kontrole. Na przykład:

³⁴Państwa Członkowskie UE aby upewnić się, że beneficjenci płatności rolnośrodowiskowych przestrzegają zasad produkcji ekologicznej, powinny się opierać na systemie kontroli, ustanowionym specjalnie dla rolnictwa ekologicznego. System ten wymaga, aby każdy podmiot gospodarczy, który zajmuje się produkcją ekologiczną i chciałby sprzedawać w ten sposób oznakowane produkty, musi być poddany kontroli co najmniej raz do roku. Kontrolę taką powinien przeprowadzić organ kontroli państwowej lub zatwierdzony prywatny podmiot kontrolujący, który musi spełniać wymagania międzynarodowej normy EN 45011 dotyczącej jednostek prowadzących systemy certyfikacji wyrobów. Rolnicy mogą swobodnie wybrać, która ze struktur ma przeprowadzić te kontrole.

Państwa Członkowskie są zobowiązane do nadzorowania systemów kontroli. Wyznaczają organ odpowiedzialny za zatwierdzanie prywatnych podmiotów kontrolujących i sprawowanie nad nimi nadzoru. Po zatwierdzeniu podmiotu kontrolującego, wyznaczony organ zapewnia obiektywizm kontroli przeprowadzanej przez ten podmiot oraz sprawdza skuteczność przeprowadzanych przez niego kontroli.

- w *AGRO BIO TEST Spółka z o. o.* w Warszawie nie opracowano procedur dla realizacji wydanego przez MRiRW upoważnienia, a także nie pobrano od pracowników oświadczeń o niewystępowaniu powiązań z kontrolowanymi podmiotami (stwierdzono to na podstawie skontrolowania 20% akt osobowych),
- w 4 skontrolowanych jednostkach nie planowano i nie przeprowadzano kontroli doraźnych oraz nie egzekwowano od gospodarstw będących w pierwszym roku przestawiania produkcji wyników badań gleby i środowiska. Posiadanie wyników badania gleby i środowiska wymagane było przepisami ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym, jako jeden z warunków uzyskania przez gospodarstwo ekologiczne certyfikatu zgodności³⁵,
- w trakcie kontroli jednostki certyfikującej COBICO Spółki z o.o. w Krakowie stwierdzono m.in. dopuszczenie do przypadku, iż prowadzone przez inspektora zatrudnionego w COBICO gospodarstwo, będące w drugim roku przestawiania na produkcję metodami ekologicznymi, kontrolowane było przez innego inspektora COBICO. Działanie takie - w ocenie NIK – było nierzetelne i mogło stwarzać zachowania korupcjogenne,
- w 2 jednostkach: BIOEKSPERT Spółka z o.o. i Polskie Centrum Badań i Certyfikacji PCBiC S.A. w Warszawie Oddział w Pile, nie przedstawiono udokumentowania szkoleń z zakresu rolnictwa ekologicznego przez inspektorów tych jednostek.

W wyniku kontroli, przeprowadzonych przez WIJHARS w III kwartale 2004 r., którymi objęto 37 gospodarstw z certyfikatem, co stanowiło 1,6 % ogółem gospodarstw z certyfikatem i w okresie przestawiania gospodarstw, stwierdzono szereg istotnych nieprawidłowości, świadczących o nieprawidłowym wykonywaniu nadzoru przez jednostki certyfikujące. Na przykład:

- dokumentacja jednego spośród 13 skontrolowanych gospodarstw, tj. 7,7 % objętych kontrolą, wykazywała niezgodność treści certyfikatu z zapisem w protokole kontroli gospodarstwa odnośnie rodzaju produkcji jednego z artykułów, w dwu przypadkach, 15,4 %, wypełnienie w protokole kontroli tabeli „Produkty rolnictwa ekologicznego” a w zaleceniach określenie, że w przypadku braku nabywcy produkty należy zbywać produkty na rynku konwencjonalnym z zaznaczeniem, iż pochodzą z gospodarstwa ekologicznego, podczas gdy gospodarstwo to było w drugim roku przystosowania i nie miało certyfikatu zgodności,
- w około 30% kontrolowanych gospodarstw stwierdzono niewłaściwe oznakowanie sprzedawanych towarów.

Z powyższego wynika, że nadzór nad przetwórniami i gospodarstwami ekologicznymi sprawowany był przez jednostki certyfikujące nierzetelnie.

3.2.6.6. W wyniku kontroli przeprowadzonych przez NIK wykazano efekty finansowe w wysokości 2.049.145,85 zł, w tym:

- korzyści finansowe – 789.166,62 zł, w tym: pożytki finansowe w postaci należnych środków publicznych lub innych składników aktywów – 2.468,90 zł oraz oszczędności uzyskane w wyniku działań kontrolnych – 786.697,72 zł,

³⁵Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o rolnictwie ekologicznym nie wymaga przedkładania przez gospodarstwo ekologiczne wyników badania gleby i środowiska.

- nieprawidłowości w wymiarze finansowym – 1.259.979,23 zł, w tym: kwoty wydatkowane z naruszeniem prawa – 458.693,34 zł, uszczuplenia środków publicznych – 480.978,07 zł oraz inne nieprawidłowości w wymiarze finansowym – 320.307,82 zł.

Ustalenia kontroli przeprowadzonej przez Inspekcję Handlową i Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych dały podstawę do:

- ukarania 30 osób i 5 firm grzywnami w łącznej kwocie 5.450 zł,
- wystosowania 131 wystąpień pokontrolnych informujących o stwierdzonych uchybieniach i zawierających wnioski o ich likwidację,
- postawienia 9 żądań o usunięcie nieprawidłowości porządkowych i organizacyjnych.

Ponadto Inspekcja Handlowa skierowała 41 spraw do innych inspekcji i jednostek certyfikujących, przekazano 29 informacji do organów nadzoru i kontroli (Urzędów Miar, Państwowej Inspekcji Sanitarnej) oraz 2 wnioski do sądów grodzkich.

4. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI

4.1. Przygotowanie kontroli

Badania kontrolne przeprowadzono na terenie 7 województw: lubelskiego, małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i zachodniopomorskiego, gdzie występuje najbardziej rozwinięte rolnictwo ekologiczne w Polsce. Na terenie pozostałych województw problematyka związana z rolnictwem ekologicznym występuje w mniejszym zakresie.

Do kontroli wytypowane zostały jednostki po uwzględnieniu zakresu prowadzonych przez nie działań, według następujących kryteriów:

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) wraz z 21 biurami powiatowymi - jako jednostki realizujące politykę państwa i podejmujące decyzje w zakresie planowania, gromadzenia i uruchamiania 100% środków publicznych na rzecz rolnictwa ekologicznego. Przy typowaniu tych jednostek brano pod uwagę największą w skali biur powiatowych liczbę złożonych wniosków dotyczących płatności rolnośrodowiskowych,
- Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych - jako jednostka nadzorująca działalność jednostek certyfikujących w zakresie rolnictwa ekologicznego,
- Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza i 6 okręgowych stacji chemiczno-rolniczych - jako jednostki wykonujące zadania powierzone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie wypłat dotacji ze środków budżetowych otrzymywanych z MRiRW m.in. na rzecz rolnictwa ekologicznego,
- 7 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego - jako jednostki wpływające poprzez doradztwo na rozwój rolnictwa ekologicznego.

Mając ponadto na uwadze fakt, że niniejsza kontrola wymagała m.in. wszechstronnego zbadania problematyki związanej z prowadzeniem gospodarstw i przetwórci ekologicznych oraz obrotu detalicznego żywnością ekologiczną, wzięły w tej kontroli udział, na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, wyspecjalizowane w tym zakresie Inspekcje: Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Handlowa, które przeprowadziły kontrole w jednostkach wytypowanych według zasad uzgodnionych z NIK.

Przy typowaniu do kontroli konkretnych gospodarstw ekologicznych brano pod uwagę równomiernie następujące kryteria:

- powierzchnię danego gospodarstwa w przedziałach: do 5 ha, 5 - 10 ha, 10 - 20 ha i powyżej 20 ha,
- formę prawną producenta: osoby prawne, nieposiadające osobowości prawnej i osoby fizyczne,
- kategorię produkcji ekologicznej: produkcję roślinną i zwierzęcą, przetwórstwo na terenie gospodarstwa oraz obrót żywnością ekologiczną.

Przy typowaniu do kontroli konkretnych przetwórci ekologicznych brano pod uwagę różne kategorie działalności przetwórczej.

W trakcie kontroli okręgowych stacji chemiczno-rolniczych oraz biur powiatowych badaniami kontrolnymi objęto co najmniej 30,0% spraw, zakończonych indywidualnymi decyzjami kierowników tych jednostek.

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Wszystkie protokoły kontroli zostały podpisane bez zastrzeżeń przez kierowników skontrolowanych jednostek.

W trakcie kontroli, w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, zasięgnięto informacji w 12 jednostkach niekontrolowanych, m. in. w:

- Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska, w sprawie zakresu wydanych producentom zamierzającym prowadzić ekologiczne gospodarstwo rolne zaświadczeń o nieprzekroczeniu na terenie gospodarstwa rolnego dopuszczalnych stężeń szkodliwych substancji zanieczyszczających powietrze i wodę,
- Głównym Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w sprawie zakresu wydanych pozwoleń na zastosowanie w rolnictwie ekologicznym materiału niespełniającego wymogów przewidzianych w obowiązujących przepisach, zakresu wykonanych usługowo analiz pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych wyprodukowanych metodami ekologicznymi i wydanych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin decyzji o udzieleniu i wypłaceniu dotacji do kosztów wymienionych analiz,
- Instytucie Ochrony Roślin w Poznaniu w sprawie kwalifikowania do stosowania w rolnictwie ekologicznym środków ochrony roślin,
- Instytucie Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, w sprawie kwalifikowania do stosowania w rolnictwie ekologicznym nawozów i środków poprawiających właściwości gleby,
- Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego nieobjętych kontrolą, w sprawie aktualnego stanu i warunków rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Wyniki kontroli przedstawiono w 38 wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do kierowników skontrolowanych jednostek. Dodatkowe wystąpienie skierowała Delegatura NIK w Warszawie do Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Warszawie, po kontroli Biura Powiatowego ARiMR w Szydłowcu.

Wystąpienia skierowane do jednostek skontrolowanych zawierały łącznie 73 wnioski pokontrolne, z których – według stanu na dzień 27 marca 2006 r. – zrealizowano ok. 67% wniosków, pozostałe wnioski pozostają w realizacji.

W wystąpieniach pokontrolnych wnioskowano m.in.:

I. Do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o:

1. Zapewnienie dokonywania certyfikacji w rolnictwie ekologicznym przez jednostki posiadające wymagane prawem upoważnienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
2. Wzmocnienie nadzoru nad realizacją ustawowych zadań przez jednostki certyfikujące.

II. Do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych o:

1. Uaktualnienie wewnętrznego regulaminu organizacyjnego Głównego Inspektoratu z uwzględnieniem zadań dotyczących przywozu produktów rolnictwa ekologicznego z krajów trzecich niewymienionych na liście Komisji Europejskiej.
 2. Doprowadzenie do zgodności rejestru producentów i gospodarstw posiadających certyfikaty w zakresie rolnictwa ekologicznego i rzetelne jego prowadzenie oraz wprowadzenie do rejestru numeru identyfikacyjnego danego producenta i gospodarstwa rolnego, nadawanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
 3. Zmodyfikowanie i pilne wdrożenie systemu informatycznego „EKO”.
- III. Do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o:
1. Zintensyfikowanie działań mających na celu uzyskanie bezwarunkowej akredytacji na obsługę płatności rolnośrodowiskowych.
 2. Wdrożenie systemu informatycznego dla obsługi wniosków o płatności rolnośrodowiskowe.
 3. Wzmocnienie nadzoru na pracę Biur Powiatowych ARiMR.
- IV. Do dyrektora Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej o:
1. Określenie w regulaminie organizacyjnym Krajowej Stacji zadań dotyczących rolnictwa ekologicznego i przypisanie ich realizacji odpowiednim komórkom organizacyjnym.
 2. Zorganizowanie szkoleń dla merytorycznych pracowników Krajowej Stacji w zakresie rolnictwa ekologicznego.
 3. Zmodyfikowanie i pilne wdrożenie programu komputerowego umożliwiającego skuteczną weryfikację wniosków o dotacje dla gospodarstw ekologicznych, zapobiegając wielokrotnym wypłatom dotacji.
 4. Uwzględnianie w rocznych planach kontroli zagadnień dotyczących wypłat dotacji dokonywanych przez Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze gospodarstwom ekologicznym.
- V. Do dyrektorów okręgowych stacji chemiczno-rolniczych, m. in. o:
1. Zaprzestanie akceptowania wniosków składanych przez podmioty działające w zakresie rolnictwa ekologicznego o dotacje po terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa
 2. Poinformowanie jednostek certyfikujących o konieczności dokonywania kontroli w gospodarstwach ekologicznych ze stosownym wyprzedzeniem, w stosunku do ostatecznego terminu składania wniosków o przyznanie dotacji, określonego w § 31 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa, jak również zwrócenia jednostkom certyfikującym uwagi na celowość informowania kontrolowanych podmiotów o terminie oraz miejscu składania wniosków, tj. właściwej terytorialnie okręgowej stacji chemiczno - rolniczej.

VI. Do kierowników biur powiatowych ARiMR, m.in. o:

1. Zamieszczanie w wydawanych decyzjach administracyjnych w sprawie płatności rolnośrodowiskowych uzasadnienia w przypadkach odmowy zastosowania podwyższonych stawek przy naliczeniu tych płatności, jak tego wymaga art. 107 Kpa.
2. Zdyscyplinowanie kontroli administracyjnej wniosków o płatności rolnośrodowiskowe z zastosowaniem formy kontroli tzw. „dwóch par oczu”.
3. Zapewnienie naliczania płatności rolnośrodowiskowych bez zbędnej zwłoki oraz informowanie wnioskodawców o terminie rozpatrzenia sprawy w przypadku wystąpienia opóźnień w jej załatwieniu, stosownie do wymogów Kpa.
4. Wyeliminowanie niezgodności pomiędzy danymi dotyczącymi gospodarstw ekologicznych wykazywanymi przez biuro powiatowe i przez jednostki certyfikujące.

VII. Do dyrektorów wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, m.in. o:

1. Wyznaczenie i przeszkolenie pracowników powiatowych zespołów doradztwa rolniczego do udzielania rolnikom pomocy w opracowywaniu dokumentacji związanej z ich uczestnictwem w programach rolnośrodowiskowych.
2. Przeprowadzanie szkoleń na temat zagadnień objętych Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w oparciu o programy zatwierdzone przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz terminowe przekazywanie informacji z ich przebiegu do ww. Centrum.
3. Uzupełnienie i systematyczne prowadzenie rejestru wydanych zaświadczeń o ukończeniu szkolenia w zakresie PROW.

Zastrzeżenia w trybie art. 61 ust. 1 ustawy o NIK do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych zgłosili kierownicy 2 skontrolowanych jednostek:

- Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
- Kierownik Biura Powiatowego ARiMR w Gołdapi.

Po rozpatrzeniu wniesionych zastrzeżeń w trybie przewidzianym ustawą o NIK:

- oddalono w całości zastrzeżenia wniesione przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych do uwag wskazujących na występujące różnice ilościowe i powierzchniowe w prowadzonym w Głównym Inspektoracie rejestrze oraz uwagi, że główny serwer systemu informatycznego „EKO” nie posiadał bezpośrednich łączy z serwerami jednostek certyfikującymi,
- uwzględniono w części zastrzeżenia wniesione przez Kierownika Biura Powiatowego ARiMR w Gołdapi do negatywnej oceny wykonywania przez Biuro Powiatowe zadań z zakresu płatności rolno-środowiskowych pakietu „rolnictwo ekologiczne”.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w piśmie z dnia 7 listopada 2005 r. dotyczącym realizacji wniosków pokontrolnych poinformował m. in., że:

- została przerwana procedura nielegalnego wystawiania jakichkolwiek dokumentów, w tym wydawania certyfikatów zgodności, przez jednostki certyfikujące nieposiadające stosownego upoważnienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do przeprowadzania

kontroli oraz wydawania i cofania certyfikatów zgodności w zakresie rolnictwa ekologicznego,

- mając na uwadze wzmocnienie funkcji organu nadzoru nad upoważnionymi jednostkami certyfikującymi Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi dokona do 31 grudnia 2005 r. oceny funkcjonowania Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, i w zależności od jej wyniku, podejmie dalsze działania,

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w odpowiedziach z dnia 6 października 2005 r. oraz 12 października 2005 r. poinformował m.in., że:

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa podjęła szereg działań mających na celu uzyskanie pełnej akredytacji Ministra Finansów do 31 grudnia 2005 r.,
- w dniu 26 sierpnia 2005 r., w ramach Produktu PROW.02 wdrożono kompleksową kontrolę krzyżową wniosków rolnośrodowiskowych, która została pozytywnie zweryfikowana przez audytora zewnętrznego, tj. firmę KPMG Audyt Sp. z o.o.,
- Centrala ARiMR w celu wzmocnienia nadzoru nad pracą biur powiatowych w zakresie obsługi programów rolnośrodowiskowych, wprowadza zasadę kontrolowania wytypowanych Biur, co najmniej raz w kwartale.

Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w piśmie z dnia 22 listopada 2005 r. poinformował m.in., że:

- w regulaminie organizacyjnym Głównego Inspektoratu z dnia 25 sierpnia 2005 r. uzupełnione zostały zadania dotyczące rozpatrywania wniosków składanych przez przedsiębiorców zamierzających importować produkty rolnictwa ekologicznego z państw trzecich niewymienionych na liście Komisji Europejskiej w celu wydania upoważnienia do ich przywozu,
- podjęte zostały działania w celu wyeliminowania rozbieżności ilościowych i powierzchniowych w ewidencji danych dotyczących producentów w zakresie rolnictwa ekologicznego. Do 31 stycznia 2006 r. przekazane zostaną do Głównego Inspektoratu dane z jednostek certyfikujących, na podstawie których zostaną przygotowane w głównym Inspektoracie wykazy producentów w zakresie rolnictwa ekologicznego w rozbiciu na poszczególne województwa oraz zostaną zweryfikowane w wojewódzkich inspektoratach JHARS,
- oprogramowanie EKO zostanie uruchomione w I kwartale 2006 r.

Dyrektor Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w odpowiedzi z dnia 22 września 2005 r. poinformował m.in., że:

- wprowadzono obowiązek bezwzględnego zamieszczania w zakresach obowiązków pracowników Stacji zadań związanych z rozliczaniem dotacji do rolnictwa ekologicznego,
- wdrożono nowy program komputerowy do rejestracji i weryfikacji wniosków o dotacje dla gospodarstw ekologicznych,
- w rocznym planie kontroli okręgowych stacji chemiczno-rolniczych wprowadzono zadanie dokonania oceny rozliczeń dotacji dla gospodarstw ekologicznych.

Kierownicy 6 biur powiatowych ARiMR, dyrektorzy okręgowych stacji chemiczno-rolniczych oraz dyrektorzy Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego, w których przeprowadzona była kontrola, poinformowali NIK o sposobie realizacji wniosków pokontrolnych i podjętych działaniach na rzecz ich realizacji.

5. ZAŁĄCZNIKI

5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów

5.1.1. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez NIK

L.p.	Nazwa skontrolowanych podmiotów	
1.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	
2.	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	
3.	Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych	
4.	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza	
5.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Kielcach	
6.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Krakowie	
7.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Lublinie	
8.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Olsztynie	
9.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Rzeszowie	
10.	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Szczecinie	
11.	Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewie	
12.	Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach	
13.	Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli	
14.	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie	
15.	Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale	
16.	Zachodnio-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boszkowicach	
17.	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie	
18.	Biuro Powiatowe ARiMR w Końskich	<i>świętokrzyskie</i>
19.	Biuro Powiatowe ARiMR w Pińczowie	„
20.	Biuro Powiatowe ARiMR w Busku Zdroju	„
21.	Biuro Powiatowe ARiMR w Nowym Sączu	<i>małopolskie</i>
22.	Biuro Powiatowe ARiMR w Gorlicach	„
23.	Biuro Powiatowe ARiMR w Limanowej	„
24.	Biuro Powiatowe ARiMR w Biłgoraju	<i>lubelskie</i>
25.	Biuro Powiatowe ARiMR we Włodawie	„
26.	Biuro Powiatowe ARiMR w Lubartowie	„
27.	Biuro Powiatowe ARiMR w Piszcu	<i>warmińsko-mazurskie</i>
28.	Biuro Powiatowe ARiMR w Gołdapi	„
29.	Biuro Powiatowe ARiMR w Olsztynie	„
30.	Biuro Powiatowe ARiMR w Jarosławiu	<i>podkarpackie</i>
31.	Biuro Powiatowe ARiMR w Przemyślu	„
32.	Biuro Powiatowe ARiMR w Jaśle	„

33.	Biuro Powiatowe ARiMR w Policach	<i>zachodniopomorskie</i>
34.	Biuro Powiatowe ARiMR w Drawsku	„
35.	Biuro Powiatowe ARiMR w Szczecinku	„
36.	Biuro Powiatowe ARiMR w Radomiu	<i>mazowieckie</i>
37.	Biuro Powiatowe ARiMR w Makowie Mazowieckim	„
38.	Biuro Powiatowe ARiMR w Szydłowcu	„

5.1.2. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez IJHAR-S

L.p.	Nazwa skontrolowanych jednostek certyfikujących
1.	AGRO BIO TEST Spółka z o.o. w Warszawie
2.	BIOEKSPERT Spółka z o.o. w Warszawie
3.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji PCBC S.A. w Warszawie Oddział w Pile
4.	Centralny Ośrodek Badań i Certyfikacji Opakowań COBICO Spółka z o.o. w Krakowie
5.	Jednostka Certyfikacji Produkcji Ekologicznej PNG Spółka z o.o. w Zajązkowie
6.	EKOGRANCJA PTRE Spółka z o.o. w Lublinie

Ponadto Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych skontrolowała 66 gospodarstw ekologicznych, w tym 43 gospodarstwa posiadające certyfikat, 10 gospodarstw w I roku przedstawiania i 13 gospodarstw w II roku przedstawiania oraz 28 przetwórci produktów ekologicznych, w tym 18 przetwórci posiadających certyfikat oraz 10 przetwórci współpracujących.

5.1.3. Wykaz podmiotów skontrolowanych przez IH

Inspekcja Handlowa skontrolowała 66 jednostek handlu detalicznego, w tym 31 sklepów specjalistycznych, w których w asortymencie przeważały produkty ekologiczne i 35 sklepów, w których produkty ekologiczne stanowiły niewielki asortyment.

5.2. Osoby odpowiedzialne za kontrolowaną działalność

W okresie objętym kontrolą funkcję Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pełnili:

Pan Jarosław Kalinowski - od dnia 19 października 2001 r. do dnia 3 marca 2003 r.

Pan Adam Tański - od dnia 3 marca 2003 r. do dnia 2 lipca 2003 r.

Pan Wojciech Olejniczak - od dnia 2 lipca 2003 r. do dnia 31 maja 2005 r.

Pan Jerzy Pilarczyk – od dnia 1 czerwca 2005 r. do dnia 31 października 2005 r.
W okresie od dnia 24 października 2001 r. do dnia 31 maja 2005 r., jako Sekretarz Stanu w MRiRW, nadzorował m.in. działalność kontrolowaną przez NIK.

W okresie objętym kontrolą funkcję Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pełnili:

Pan Aleksander Bentkowski - od dnia 8 lutego 2002 r. do dnia 6 marca 2003 r.

Pan Jerzy Miller - od dnia 18 marca 2003 r. do dnia 7 lipca 2003 r.

Pan Wojciech Pomajda – od dnia 3 lipca 2003 r. do dnia 18 października 2005 r.

W okresie od dnia 6 do dnia 18 marca 2003 r. Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kierował Zastępca Prezesa ARiMR Pan Jacek Świeżawski, jako pełniący obowiązki Prezesa ARiMR.

W okresie objętym kontrolą funkcję Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych pełnili:

Pan Ryszard Kołodziej od 1 stycznia 2003 r. do 25 września 2003 r.

Pan Józef Śliwa, od 26 września 2003 r. do 8 czerwca 2004 r.,

Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych od dnia 8 czerwca 2004 r. jest Pan Andrzej Czubała.

5.3. Wykaz organów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli funkcjonowania rolnictwa ekologicznego w Polsce

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
7. Minister Środowiska
8. Minister Finansów
9. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
10. Rzecznik Praw Obywatelskich
11. Przewodniczący Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi
12. Przewodniczący Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa
13. Przewodniczący Sejmowej Komisji Finansów Publicznych
14. Przewodniczący Sejmowej Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej
15. Przewodniczący Senackiej Komisji Rolnictwa i Ochrony Środowiska
16. Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
17. Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych
18. Główny Inspektor Inspekcji Handlowej
19. Dyrektor Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej
20. Wojewodowie